ГАЗЭТА БЕЛАРУСАЎ У ВОЛЬНЫМ СЬВЕЦЕ. ЦАНА—PRICE $ 1.25

Беларус

BIELARUS — BYELORUSSIAN NEWSPAPER IN THE FREE WORLD
Post address: Bielarus, P. O. Box 178, Jamaica. N. Y. 11431

Год XXXI Но. 296 Нью Ёрк — студзень — 1982 — January — New York Vol. XXXI № 296

КУПАЛА-КОЛАСАЎСКІ ГОД

Беларусь сёлета сьвяткуе вялікі юбілей — стагодзьдзе ад нараджэньня сваіх найбольшых Песьняроў: Янкі Купалы (нар. 7. VII. 1882) і Якуба Коласа (нар. 3. XI. 1882). Сёлета спаўняюцца таксама 40-я ўгодкі трагічнае сьмерці Янкі Купалы ў Маскве 28. VI. 1942 году — сьмерці, як выглядае, самагубнае, хоць ёсьць вэрсіі й пра забойства (у савецкім друку пра акалічнасьці Купалавае сьмерці маўчыцца, як маўчыцца пра ўсе іншыя ахвяры самагубства й дзяржаўнага тэрору).

У савецкай Беларусі даўно ўжо йдуць рыхтаваньні да купала-коласаўскага юбілею. Робіцца шмат чаго добрага й карыснага: патрыятычна настаўленая творчая інтэлігенцыя ды беларускае грамадзтва наагул імкнецца выкарыстаць магчымасьці, якія дае савецкая нацыянальная палітыка. Але ў існасьці — гэта палітыка русыфікацыі й выкарэньваньня духовае паўнавартаснасьці Беларусаў. Праводзіцца яна перш-наперш мэтадам прыхоўваньня фактаў ды выкручваньня й перакручваньня таго, чаго нельга прыхаваць. У моц гэтае палітыкі трымаецца пад забаронай і частка — колькасна хай сабе й невялікая, але якасна вельмі важная — творчае спадчыны Купалы й Коласа. У ходзе сёлетняга купала-коласаўскага году мы будзем мець нагоду пазнаёміцца-прыгадаць некаторыя з гэтых фактаў.

Галоўны націск у савецкай інтэрпрэтацыі Купалы й Коласа кладзецца на іхнае актыўнае, быццам-бы — дабраахвотна-энтузіястычнае! — падтрымваньне бальшавіцкае рэвалюцыі й савецкае ўлады. Без бальшавікоў, Саветаў і Масквы Купала й Колас, быццам-бы, і не ўяўлялі сабе Беларусі. Але пераконваць у гэтым можна толькі з цэнзурным нажом у руках. І нож гэты ніколі не пакідаў свае работы. Але нажом можна толькі выразаць тое, што было, нельга-ж ім урэзаць тое, чаго ня было.

Гэтак, прыкладам, нельга цьвердзіць, што Янка Купала належаў да Камуністычнае партыі, бо да Камуністычнае партыі Купала не належаў. А факт гэты, гэты антыфакт, вельмі шмат кажа пра Купалу.

Нельга таксама сказаць і пра Якуба Коласа, што ён належаў да партыі, калі пад належаньнем разумець камуністычныя пераканьні. Фармальна Якуб Колас увайшоў („уступіў", як у тым анэкдоце) у партыю ў лютым 1945 году, пад самы канец вайны ўжо, і гэта паказальна. Колас-жа, як тварэц несьмяротных літаратурных помнікаў, быў беспартыйны, а фактычна антыпартыйны. Колас лятуцеў разам із сваім Сымонам-Музыкам пра вольную Беларусь, разам зь Міхалам — пра Новую — сваю — Зямлю. А што ён пабачыў? —

Кавалі другія,
А ланцуг той самы...

Тое, што Купала й Колас з пашанай ставіліся да расейскае дэмакратычнае й свабодалюбнае літаратуры ды перакладалі Пушкіна й іншых расейскіх паэтаў, ня робіць зь іх духовых васалаў расейшчыны, якімі іх часамі паказваюць (паказвалі) некаторыя партыйныя інтэрпрэтатары. Мастацтва стаіць над палітычнымі й нацыянальнымі межамі. Кажнага праўдзівага мастака-гуманіста цікавіць і Ўсход і Захад дый тое, што далей за імі.

Купала й Колас былі пад уплывам суседніх літаратураў у моц гісторыі й геаграфіі, але тварылі яны ў імя Беларусі, у імя ейнага адраджэньня й духовае моцы, каб забясьпечыць сваёй Бацькаўшчыне „пасад між народамі". Як гэткіх мы іх і ўшаноўваем сёлета ў год іхнага стагадовага юбілею, у год юбілею духова ВОЛЬНАЕ БЕЛАРУСІ.

ЗАБАРОНЕНЫЯ ТВОРЫ КУПАЛЫ

Параўнаньне зборніка выбранае паэзіі Янкі Купалы „Спадчына" (выдадзенага Беларускім Інстытутам Навукі й Мастацтва ў мюнхэнскім выдавецтве „Бацькаўшчына" ў 1955 г.) ды савецкага трэйцяга паваеннага 7-томавага выданьня „Збору твораў" Я. Купалы (выд. АН БССР, Менск, 1972-76 гг.) паказвае, што савецкая цэнзура, як і ў папярэдніх двух паваенных шасьці-томавых выданьнях Купалавае літаратурнае спадчыны, не прапусьціла гэткіх твораў (у дужках, дзе ведама, падаецца год іхнага напісаньня):

Вершы:

Вялікдзень (1908); Тае сьнег; „Забраны край"; Над Нёманам; Зь мінуўшых дзён; Казка аб песьні; На рынку; Сярод разьюшаных сатрапаў (1914); У чужой старане; Наша гаспадарка (1918); Папросту; Беларушчына (1908); Годзе (1912); Паўстань з народу нашага (1919); Брату-Беларусу; Матцы; Жыды (1919); Чужым; Крыўда (1918); Новы Год (1919); Перад будучыняй (1922); Ой, вяду бяду; А ў бары, бары; Акоў паломаных жандар (1926); Каб (1926); Сьмейся! (1915); Сваякі (1914);

Паэмы:

На Куцьцю; Урывак з паэмы (1910); На Дзяды; Чараўнік.

Забароненая таксама Купалава сатырычная п'еса ў чатырох дзеях „Тутэйшыя", напісаная ў 1922 годзе.

Ёсьць яшчэ й іншыя забароненыя Купалавы вершы, якія былі недаступныя ўкладальнікам зборніка „Спадчына".

Апрача гэтага, сучасная савецкая цэнзура ня пушчае ў сьвет вершаў Купалы, напісаных пад прымусам, на ўслаўленьне „бацькі народаў" Сталіна. Але гэтыя вершы ня пушчаюцца ўжо дзеля зусім іншых матываў; яны кампрамітуюць партыю як гвалтаўніка свабоды творства.

ПЕРАД БУДУЧЫНЯЙ

Спасярод больш як 30-ёх забароненых у савецкай Беларусі твораў Янкі Купалы верш „Перад будучыняй" належыць да найбольш актуальных сяньня, бо й сяньня, як гэта відаць хоць-бы сабе із зьмешчанае ў гэтым нумары адозвы „Да праваслаўных Беларусаў" (Беласточчыны), ня скончылася „блуканьне ўдзень", шуканьне „таго, што наша ад вякоў". Шукаюць блукаючы сяньня на Беларусі і праўдзівага Янку Купалу, якога нельга поўнасьцяй пазнаць, не азнаёміўшыся зь ягонымі забароненымі творамі.

Праф. Антон Адамовіч у сваёй кнізе выдадзенай паангельску ў 1958 годзе, „Супраціў саветызацыі ў беларускай літаратуры", гэтак піша пра верш „Перад будучыняй":

„Гэты верш быў упяршыню выдрукаваны ў вадзіным нумары часапісу ‚Адраджэньне', што меўся стацца органам Новага Адраджэньня. Два дні па тым, як часапіс выйшаў, ён быў, аднак, забраны з продажу, каб выразаць зь яго верш 'Перад будучыняй': гэта быў першы на Беларусі выпадак канфіскацыі цэнзурай. Бальшавіцкія крытыкі заўсюды ўважалі верш ‚Перад будучыняй' за найбольшы Купалаў ‚грэх', але ніколі не працытавалі зь яго аніводнага радка".

„ЯК ДУХ ЗМАГАНЬНЯ БЕЛАРУСІ"

(ДА 100-Х УГОДКАЎ НАРАДЖЭНЬНЯ ІВАНА ЛУЦКЕВІЧА)

(Працяг; пачатак гл. у №294-295)

Як нацыянальна-грамадзкі працаўнік, „работнік грамадзянскі" Купалавае эпіграмы, Іван Луцкевіч найперш адзначаўся тым, што ўмеў знаходзіць і прыцягваць да сябе й да працы ў „беларускай справе" адпаведных людзей. Першым, каго ён прыцягнуў найбліжэй да сябе й да нацыянальнае справы, знайшоўшы яго яшчэ ў сваёй сям'і, быў ягоны малодшы брат Антон (нарадзіўся 30 студзеня 1884 г. у тых-жа Шаўлях, тады Ковенскае губ., што й Іван, загінуў у савецкіх канцлягерах — 1946 г. дата сьмерці паводля Беларускае Савецкае Энцыкляпэдыі, том 6, б. 444 — на гэтай-жа балонцы кароткая даведка пра яго й пра Івана).

У самым маленсьцьве браты шмат вадзіліся й нат біліся міжсобку, як успамінаюць іншыя сям'яне, але ў гадох гімназіяльных Іван усьведаміў Антона нацыянальна, прыцягнуў да сябе ды проста зрабіў сваім дапаўненьнем, найперш— „сваім пяром", як кажа Дубейкаўская ў сваіх успамінах, бо сам Іван. „ня любіў пяра, ягоныя думкі плылі гэтак хутка, што пяро не пасьпявала за імі, але ён меў дар слова і ўмеў запаляць слухачоў..." Найлепшую характарыстыку Івана Луцкевіча з гэтага боку пакінуў Максім Гарэцкі ў сваіх успамінах у віленскім зборніку (б. 42):

„Вуха, прызвычаенае да славеснай размазьні, бясконца-нуднай гутаркі ці маркотнай маўклівасьці замучаных ідэйнасьцю грамадзян Беларусі, было прыемна зьдзіўлена сьціснутай, кароткай і цэннай, а галоўнае энэргічнай гутаркай гэтага правадыра беларускага руху. Пры ўсім тым мова яго — жывая й літаратурная беларуская мова... Яго мова захоплівае, даець веру й надзею, будзіць паснулыя сілы. Яго вочы гарацц і прыкоўваюць да намаляваных яго словам абразоў, існуючых і ідэальных. Тыя йснуючыя абразы паўстаюць і сьціраюцца, родзяць дурную няверу, што гэта жывы чалавек і чалавек—Беларус так гаворыць... А тыя ідэальныя абразы здаюцца дасьціглымі, бо прахопішся й відзіш ня сон, а запраўднасьць, што жывы чалавек і чалавек-Беларус так гаворыць...

„Гутарка Івана Луцкевіча была зазвычай цікаўная й цэнная, бо ён меў багатае навуковае знацьцё, і аж да сьмерці йшоў разам з сусьветным прагрэсам. Хацелася іноды схапіць карандаш і запісваць за ім, каб ды ня згубілася, бо сам Іван Луцкевіч работу свайго пяра адкладаў на пазьнейшы, вальнейшы ад чорнае працы час — усё адкладаў, і забраў ад нас сваё знацьцё з сабою ў труну".

Іван часамі рабіў накіды артыкулаў, а Антон тады іх апрацоўваў. Гэтыя артыкулы, апрацаваныя паводля накідаў Івана Луцкевіча ягоным братам Антонам, звычайна падпісваліся псэўданімам „Іван Мялешка" (у газэце „Гоман", у якой працавала Дубейкаўская),

(Працяг на 2-ой бач.)

Да беларусаў Беластока

Беларусы! Запісвайце сваіх дзяцей на ўрокі беларускай мовы ў беластоцкіх школах. Толькі ад вашай патрыятычнай волі залежыць тое, ці родная мова зойме належнае ёй месца ў іх. Іншых перашкод няма і не можа быць.

Лёс народу і лёс яго мовы – гэта адзін лёс. Як няма мовы, то і няма народу. Не пакідайма ж мовы сваёй беларускай, каб не памерці!

Дзеці нашы – гэта дзеці духа нашага. Іначай – не мы ім бацькі. Мова наша сардэчная ў доме нашым яднае сям'ю нашу. Беларуская мова ў школе дасць дзецям нашым свядомасць свае гісторыі і годнасць сваю непазычаную.

Хто не шануе свайго, той нездольны цаніць іншае, небеларускае. Непатрыёт не можа быць інтэрнацыяналістам. Яшчэ ніхто не стаў патрыётам і чалавекам паціху. Нам трэба беларусамі звацца перад усімі!

Калі не будзем тут сабою, будзем нікім.

Дзіця мале нарадзіць. Яго трэба яшчэ выхаваць. Яно павінна вырасці нашым, беларускім.

Мы крыўдзім сваё дзіця, пазбаўляючы яго роднай мовы. Яно адчувае сябе на другім беразе ад нас, бацькоў. Мы пасылаем яго на той бераг. Чаму?

Дзіця наша мае права на тое, каб ведаць карэнні паходжання свайго. Радзіму сваю духоўную! Нам гэта няважнае або малаважнае. Чаму так?

Першай справай пасля хлеба, пра якую павінен падумаць кожны народ, – гэта якраз навучанне дзяцей роднай мове і гісторыі. Немагчыма існаванне народу без усведамлення ім уласнага мінулага.

Нам, беларусам Беластока, трэба беларускай мовы ў школах Беластока. Наша будучыня, як нацыі тут, у дзецях нашых. Гэта яны панясуць далей, у свет, гонар наш і культуру нашу. Мы, як бацькі, будзем увасkрасаць у жыцці іх дарослым. Спадчына наша беларуская не можа прапасці марна разам з нашым адыходам з жыцця.

Няхай дзеці нашы і ўнукі гавораць па-беларуску!

Праўленне гуртка
Беларускага грамадска-культурнага таварыства
ў Беластоку

ПЕРАД БУДУЧЫНЯЙ

Стаім мы перад будучыняй нашай
І ўсё варожым, сочым ейны ход...
Ці ўскрэсьнем мы, душою ўпаўшы, зьвяўшы,
Каб выйсьці ў сьвет, як нейкі здольны род...
Сягоньня мы жывём і ўдзень мы блудзім
Пад маскай, асьляпляючаю нас,
І што сказаць самым сабе і людзям,
Ня ведаем, ня можам, хоць і час.
Заціснуты, задушаны, як мышы
Пад жорсткім венікам, з усіх бакоў,
Шукаем, як сьляпыя, ня згубіўшы
Таго свайго, што наша ад вякоў.
Пакрыўленыя колісь нашы душы
Дагэтуль выпрастаць ня ў моцы йшчэ;
Снуёмся, ў думках зводных затануўшы,
А хтось, а штось і мучыць і пячэ.
Цябе чакаем, будучыні нейкай,
Што прыйдзеш, недзе ўсіх нас павядзеш,
І гінем марна пад чужой апекай,
Адбіўшыся ад родных вехаў, меж.
А хтось далёкі, ці хтось можа блізкі
Засеў за наш бясёдны, сытны стол
І кідае, як з ласкі, нам агрызкі,
А мы к зямлі з падзякай гнёмся ўпол.
Нявольніцтва й жабрацтва так нас зьела
І так нам высмактала з сэрца сок,
Што нат у вочы глянуць, плюнуць сьмела
Ня сьмеем, стоптаныя на пясок.
Там чутна: Беларусь! Там — Незалежнасьць!
А там — „Паўстань прakляцьцем"... Ну, а мы?
Мы ў страху... дум крутня... разьбежнасьць...
Бяз толку крыльлем лопаем, як цьмы.
О, так, як цьмы, як спуджаны вароны!..
І слухаем і нюхаем тут, там:
Які павеяў вецер на загоны —
Заходні, ўсходні, й ці ад нас, ці к нам?
Аграбленыя з гонару й кашулі,
З свайго прыпыну выгнаныя вон,
Мы дзякуем, што торбы апранулі
На нас ды з нашых нітак-валакон.
Зь кійком жабрачым так мы, паўналеткі,
Брыдзём, паўзём у сьвет — скрозь неўпапад.
І прысягаем, клічам Бога ў сьветкі,
Што мы — ня мы, што нехта вінават...
І так жывём, сябе саміх ня знаўшы,
Учора, сяньня лазім між канаў...
Няўжож-бы хто й над будучыняй нашай
Навек залом праклятты заламаў?
Няўжо нас не аб'ясьніць розум ясны,
І не пакінем біцца з кута ў кут?
Няўжо кліч вечны будзе ў нас напрасны —
Кліч бураломны: вызваленьне з пут!?

Менск, 24. 1. 1922

BIELARUS

Byelorussian Newspaper in the Free World
Published monthly by
BYELORUSSIAN-AMERICAN ASSOCIATION, Inc.
Subscription $ 12.00 yearly.

„БЕЛАРУС" — Газэта Беларусаў у Вольным Сьвеце.
Выходзіць месячна. Рэдагуе Калегія.
Выдае: Беларуска-Амэрыканскае Задзіночаньне.
Выпіска зь перасылкаю — 12.00 дал. на год.
Артыкулы, падпісаныя прозьвішчам або ініцыяламі аўтара, могуць зьмяшчаць пагляды, зь якімі Рэдакцыя не згаджаецца.

ВАРШАЎСКАЯ ГАЗЭТА ПРА БЕЛАРУСАЎ

Тыднёвая партыйная газэта „Палітыка" ў нумары 49-ым (5. XII. 1981) зьмясьціла вялікі артыкул праф. Ежага Тамашэўскага пад заг. „У супольным доме" пра беларускую меншыню ў Польшчы. Праф. Тамашэўскі бароніць права Беларусаў на перахоўваньне й разьвіваньне свае нацыянальнае культуры ў Польшчы, сваё школьніцтва. Беларусы, піша аўтар, сьведамыя свае мінуўшчыны: яны адчуваюць сябе нашчадкамі першадрукара Францішка Скарыны, ведамае паэткі Алёйзы Пашкевіч (Цёткі), выдатнага палітыка міжваеннае пары Браніслава Тарашкевіча; памятаюць яны таксама, што зь беларускае шляхты паходзіць Тадэвуш Касьцюшка ды шмат іншых ведамых Палякоў.

Праф. Тамашэўскі прызнае, што ня лёгка даводзіцца сяньня ў Польшчы нацыянальным меншыням, у тым ліку й Беларусам. Беларусам, кажа ён, канечна патрэбная дапамога, гэта значыцца, „сьведамая палітыка дзяржавы, якая створыць выгодныя ўмовы культурнага разьвіцьця Беларусаў — паўнапраўных грамадзянаў Рэчыпаспалітае.

Аўтар піша далей пра заняпад у няспрыяльных умовах беларускага школьніцтва ў Польшчы, знаёміць чытача з мэмарандумам Беларускага Грамадзка-Культурнага Таварыства да былога першага сакратара кампартыі Польшчы Станіслава Кані (гл. „Беларус" №288, сакавік 1981 г). Праф. Тамашэўскі нагадвае, што пісаў пра гэтыя справы Сакрат Яновіч у „Газэце Вспулчэснай" (3-4-5 красавіка 1981 г.). Часта ў сваім артыкуле ён спасылаецца таксама на выказваньні беларускае газэты ў Беластоку „Ніва" (зь якімі яго пазнаёмілі ды іншымі матар'яламі дапамаглі Аляксандра Бэргман і Сакрат Яновіч, за што аўтар дзякуе абаім у канцы артыкулу).

Як выглядае з таго, што піша праф. Тамашэўскі, беларускае пытаньне ў Польшчы шырака дэбатуецца цяпер у друку, пастаўленае на парадак для дзейнасьцяй БГКТ і высілкам паасобных адзінак. Вакол гэтага пытаньня вядуцца спрэчкі, ёсьць разыходжаньні, але выяўляецца адначасна й прыхільнасьць да Беларусаў.

„Ходзіць пра Беларусаў думка, — піша праф. Тамашэўскі, — што яны вытрывалыя, цярплівыя й працавітыя. Дык напэўна беларускім дзеячом стане цярплівасьці на паступовае адваяваньне страчаных пазыцыяў у залежнасьці ад рэальных магчымасьцяў краю".

Праф. Тамашэўскі выказаўся за тое, каб у розных унівэрсытэцкіх гарадох Польшчы паўсталі таварыствы беларускіх студэнтаў, якія папулярызавалі-б беларускую культуру й традыцыі сярод польскага грамадзтва, што лепш дапамагло-б Паляком зразумець асаблівасьці Беласточчыны, дзе, кажа аўтар, „Беларусы й Палякі жывуць у супольным доме".

„Варта таксама задумацца, — піша праф. Тамашэўскі, — над формамі супрацоўніцтва прынамся некаторых інстытутаў Польскае Акадэміі Навукаў зь беларускім навуковым асяродкам у Беластоку. Там паўсталі цікавыя гістарычныя дасьледы, блізу ня ведамыя польскім гісторыкам. Магчыма, стан кадраў дазволіў-бы нат на стварэньне Беларускага Навуковага Інстытуту ў Польшчы; на гэта ёсьць прэцэдэнт, які вытрымаў экзамін праз колькідзесят гадоў існаваньня: Жыдоўскі Гістарычны Інстытут у Польшчы".

Праф. Тамашэўскі нагадвае, што блізу ўсе аўтары артыкулаў ды лістоў у рэдакцыю ў вабмяркоўваньні беларускага пытаньня — а гэткіх, кажа ён, ёсьць шмат — „падзяляюць становішча Сакрата Яновіча: шмат стагодзьдзяў Беларусы жывуць у межах Польшчы. Бывалі ў мінуўшчыне канфлікты, куды часьцей — братняе сужыцьцё абодвых народаў. Нельга сабе сёньня ўявіць польскае культуры, польскіх нацыянальных традыцыяў бяз твораў, што паўсталі з натхненьня беларускае зямлі — ад Адама Міцкевіча да Часлава Мілаша. Разьвіцьцё беларускае культуры ў Рэчыпаспалітай патрэбнае ня толькі Беларусам; патрэбнае ўсім Паляком".

Я. З.

"ЯК ДУХ ЗМАГАНЬНЯ БЕЛАРУСІ"

(Працяг зь першай бач.)

тымчасам як свае собскія артыкулы Антон Луцкевіч найчасьцей падпісваў псэўданімам „А. Навіна" (або ініцыяламі гэтага псэўданіму — А. Н.). У першых гадох выданьня „Нашае Нівы" зрэдку зьяўляліся ў ёй і нататкі пяра самога Івана Луцкевіча, фатаздымкі беларускіх краявідаў зь ягонае калекцыі — пад псэўданімам „Шчасны", пад якім ён выступаў часам і палітычна (прыкладам, на канфэрэнцыі нацыянальных сацыялістычных партыяў Расеі ў 1907 г., (пра што яшчэ будзе далей на сваім месцы).

Дык у брату Антону Іван Луцкевіч знайшоў і ўзгадаваў сабе тое „пяро", якое магло ягоныя ідэі адпаведна класьці на паперу. І сам Антон заўсёды гаварыў пра Івана як пра свайго правадыра, а ня толькі брата (успаміны Антона Луцкевіча „За дваццаць пяць гадоў (1903-1928)", выдадзеныя ў Вільні Беларускім Выдавецкім Таварыствам у 1928 г., адчыняюцца гэткаю прысьвятаю: „Пасьвячаю сьветлай памяці ІВАНА — Правадыра, Таварыша, Брата").

І можна сказаць, што фактычна асоба Івана Луцкевіча поўнасьцяй выявілася ў дзьвюх постацях — ягонай собскай і ягонага брата Антона.

Юльляна Дубейкаўская дала гэткую характарыстыку Івана й Антона ў сваіх успамінах:

„Іван усім кіраваў, а Антон рабіў усю пісьмовую працу, меў хуткае пяро й добры стыль і быў працавіты, як мурашка. Антон быў спакойны, рэдка выяўляў сваё нездавальненьне, быў мяккога характару й лёгка паддаваўся ўплывам. Зь ім было лёгка працаваць; ён, як і Іван, быў адданы сваёй беларускай працы. Але ў яго характары ня было тэй энэргіі, таго палёту і ўздыму, хоць быў вельмі амбітны, як у Івана; Антон ня ўмеў так пазнацца на людзях, ці гэтак іх заахвоціць да працы, як гэта рабіў Іван, аднак і Антон быў добры, сумленны працаўнік беларускае справы, але, нажаль, ня меў кіраўнічых уздальненьняў і пачуцьця ў палітыцы, што асабліва выявілася, калі падчас хваробы й пасьля сьмерці Івана ён сіліўся заступіць брата. Але працуючы разам, браты Луцкевічы дапаўнялі адзін аднаго".

У цэлай гісторыі, сярод асобаў, што адыгравалі ў ёй тую ці іншую выдатную ролю, цяжка знайсьці гэткі прыклад родных братоў, якія выступалі-б як адна асоба. Зь гісторыі старавечнага Рыму ведамы выпадак братоў Гракхаў, Тыбэрыя й Гая, народных трыбунаў, але дзейнасьць іхная была хоць і аднадушнай, ды не адначаснай (дзейнасьць малодшага брата Гая праходзіла па сьмерці старэйшага Тыбэрыя) і большай энэргічнасьцяй, разнабаковасьцяй талентаў і красамоўствам адзначаўся малодшы брат, а не старэйшы. Ведамыя таксама браты Ганкуры, Эдмон і Жуль, францускія пісьменьнікі XIX в., але гэта былі празаікі-раманістыя, а не палітыкі, і старэйшы брат пераджыў малодшага, а не наадварот, як у нашым выпадку братоў Луцкевічаў.

(Далей у наступным нумары)

Ант. Адамовіч

ХАРАКТАР ПОЛЬСКАГА КАТАЛІЦЫЗМУ

На балонках польскае парыскае „Культуры" апрача ведамых польскіх і іншанацыянальных аўтараў у вольным сьвеце пішуць таксама тыя, што жывуць за зялезнай заслонай, у сёньняшняй, падпарадкаванай Маскве, Польшчы. Толькі некаторыя зь іх, як прыкладам ведамы пісьменьнік і публіцысты Стэфан Кісялеўскі (Кісель), падпісваюць свае артыкулы запраўдным прозьвішчам. Іншыя, баючыся рэпрэсіяў з боку камуністычных уладаў, друкуюць іх пад псэўданімамі. Летась у сваім сакавіковым (3/402-ім) нумары „Культура" зьмясьціла вельмі цікавы, абшырны артыкул Тыматэвуша Клемпскага (яўны псэўданім) пад загалоўкам: „Маці сьвятых Польшча".

Клемпскі піша, што пад гэткім загалоўкам была ў 1707 годзе выдадзеная кніга Флярыяна Ярашэвіча, у якой ён на кажны дзень году прапанаваў польскага сьвятога. „Але дзеля таго, што да гэнага часу Царква была кананізаваўшы ўсяго толькі крышку больш як дзесяць нашых суродзічаў, — піша Клемпскі, — дык аўтар штукаваў недаборы, увекавечваючы слаўнейшых каралёў і ваяўнікоў, сьвецкіх і манашых духоўных асобаў, ды навет матронаў, якія, прыкладам, сваю сьвятасьць прадэманстравалі тым, што ў часе бясёдаў дапускалі да свайго стала бедных паненак на выданьні".

Ня буду пераказваць зьместу ўсяго артыкулу Клемпскага, бо гэта заняло-б шмат месца. Хачу адно падчыркнуць ягоныя некаторыя, цікавыя для беларускага чытача мясьціны.

Аўтар у сваім артыкуле вельмі шмат месца прысьвячае каталіцкай Царкве ў Польшчы, а фактычна дзейнасьці ейнае гіерархіі, і польскаму каталіцызму наагул ды ягонай ролі, пазытыўнай і нэгатыўнай, якую ён адыграў у мінуласьці й адыграе цяпер у Польшчы. Ён уважае, што каталіцкая Царква ў даўнай Рэчыпаспалітай была ў вялікай меры апартуністычнай. „І нічога тут не паможа гледзішча адзінак, — піша ён. — У сваёй пераважаючай бальшыні яна замала бараніла прыгнечаных, зашмат кадзіла магутным на гэтым сьвеце, ня супрацьставілася нутраному развалу дзяржавы, зусім наадварот — дамагалася да самахвальнага шляхоцкага хору, бо гэта была Царква шляхоцкая. Пасьля Рэнэсансу не зьяўляюцца ў ёй выдатныя прадстаўнікі мяшчанства . . ."

Пасьля сьвятых мучанікаў Вайцеха (Чэха з паходжаньня) і Станіслава Шчапаноўскага прыйшла радоўка на кананізацыю прадстаўнікоў каралеўскага, княскага, ці ўрэшце ледзь магнацкага (сьв. Станіслаў Костка) родаў на сьвятых-патронаў нацыянальных.

„Але гэтай 'Маці сьвятых Польшчы' не стае яшчэ таксама запраўднага сьвятога селяніна ці работніка, — піша аўтар. — Гэта таму мы былі змушаныя імпартаваць аж з Сэвілі сьв. Ізыдара, каб прыбраць яго ў сялянскую кракаўскую ці куяўскую вопратку, або на народную ноту перастроіць праскага каноніка — Яна зь Непамук".

Клемпскі далей у сваім артыкуле піша, што пасьля рэлігійнай талеранцыі ў даўнай Рэчыпаспалітай, дзякуючы якой „не палілася кроў і не загарэліся вогнішчы", каталіцкая Царква зь цягам часу ставалася, асабліва па Трыдэнцкім саборы (1545-1563 гг.), штораз больш неталеранцыйнай, тон ейных палемікаў зь іншаверцамі (пратэстантамі) — штораз больш грубіянскім: заміж аргумэнтаў рабіліся абразьлівыя выпады. Езуіты, якія заснавалі школьніцтва й пасьля самі-ж давялі яго да заняпаду, — піша аўтар, — „мачалі пальцы ў вулічных хваляваньнях чэрні". Яны рыхтавалі ім грунт сваймі казаньнямі. Неталеранцыйны кардынал Газыюш вёў асабліва зацятае змаганьне супраць пастановы Варшаўскае Канфэдэрацыі з 1573 году — акту, які „ўстанавіў вечны рэлігійны мір паміж рознымі веравызнаньнямі". Ад Газыюша пачалася ў Рэчыпаспалітай рэлігійная неталеранцыя, якая трывае ў Польшчы да сёньняшняга дня.

Рэлігійная неталеранцыя йшла ў пары з ксэнафобіяй (ненавісьцяй да чужынцаў). „Рэчпаспалітая заскаруплівалася ў сабе штораз больш. Заміж даўных патэнцыяльных саюзьнікаў усё шчытней пачалі абкружаць яе ворагі, таксама ў сэнсе псыхічным. На руінах адкрытай культуры XVI-га стагодзьдзя, — кажа аўтар, — нараджалася школа пагарды, падшытае страхам. Немец быў дурны й подлы, грубіянскі й захопніцкі. Расеец быў здрадлівы, жорсткі, помсьлівы. Частка адыёзнасьці перайшла на Украінцаў, а навет на ў нічым невінаватых, лагодных Беларусаў". У гэтым месцы аўтар артыкулу выказвае сваё задаваленьне й пахвалу „Культуры" за тое, што яна „ўжо шмат гадоў вядзе актыўную прапаганду нацыянальнае антыксэнафобіі". Пасьля гэтага спыняецца на „надзвычай важным аспэкце гэтае ксэнафобіі, ськіваванай унутро: на антысэмітызьме". Ён катэгарычна ды з поўнай адказьнасьцяй сьцьвярджае, што польскі антысэмітызм — першнаперш сялянскі й дробнамяшчанскі, а таксама парахвіяльны — надалей існуе, ён пераджыў самых польскіх Жыдоў. Пры гэтым аўтар прыгадаў, як, калі ён быў яшчэ малым хлапцом, спавядаўся ў касьцеле ды як ксёндз накрычаў на яго за тое, што ён не сказаў на споведзі аб тым, што купляе цукеркі ў Жыда. Сярод польскага каталіцкага духавенства надалей пануе, кажа ён, дух ксэнафобіі й неталеранцыі, вынесены з духоўных сэмінарыяў. У міжваенным пэрыядзе падтрымаў гэты дух ды паглыбляў яго сярод сваіх чытачоў „шматтыражны аўтэнтычна рэакцыйны й цемрашальскі каталіцкі друк".

Ужо ў XVII-м і ў першай палавіне XVIII-га стагодзьдзя пашыралася інтэлектуальнае сплюшчваньне польскага каталіцызму. „Польская Царква ў некаторых пэрыядах выразна, адкрыта судзеіла інтэлектуальнаму заняпаду. Ейнай мэтай ставаўся ананімны, у меру магчымасьці пазбаўлены мэнтальнай дыфэрэнцыяцыі натоўп вернікаў, што сьлепа верылі ў тое, у што ім кажуць верыць, ды выконвалі, няважна што крыху рытуальна-мэханічна, некаторыя ўскладзеныя на іх збаўленныя абавязкі".

Адзін зь вялізарнага ліку польскіх парадоксаў — тое, што каталіцкая Царква ў сёньняшняй Польшчы пазбаўленая камуністычнай уладай свае вялікае зямельнае маемасьці, дзякуючы шчодрасьці вернікаў, эканамічна стала моцна на ногі. Гэты свой эканамічны статус Царква заўдзячвае свайму маналітнаму становішчу ў польскім грамадзтве, якое бачыць у ёй „адзіную афіцыйную інстытуцыю супраціву накінутай народу мане й няволі". Не падлягае сумляваньню, што, дзякуючы маналітнасьці свае пазыцыі, Царква ў сёньняшняй Польшчы сталася „канечна патрэбным палітычным элемэнтам, абаронцам народу перад партыйна-дзяржаўнай уладай, сілай, зь якой змушаныя лічыцца ня толькі Каня, але й ягоныя маскоўскія гаспадары".

Стараючыся, як ён кажа, „аб'ектыўна ўвідавочніць патэнцыяльныя небясьпекі, або тыя, што ўжо паўсталі, каб роля польскага каталіцызму засталася тэй роляй-маяком, якой яна была ў даўнай і нядаўнай мінуўшчыне", Клемпскі, між іншага, зварачае ўвагу чытача на адну з выяваў інтэлектуальнага заняпаду — нацыяналізм ува ўсіх ягоных варыянтах. Ён уважае, што „запраўдны патрыятызм, не абцяжаны нацыяналістычнымі напластаваньнямі, павінен мець, празь любасьць да свайго народу й краю, калі ня любасьць, дык прынамся разуменьне ды пашану да іншых народаў і краёў... Ня польскія патрыёты — тыя, 'патрыятызм' якіх выяўляецца ў ненавісьці й пагардзе да ўсіх і да ўсяго, што ня польскае. Гэтае ненавісьці вучаць нас партыйныя лідэры, спрытна маніпулюючы старымі траўмамі". Гэта яны, паводля аўтара, выклікалі хвалю антысэмітызму, што пракацілася ў Польшчы ў 1968 годзе.

„Ня лепш выглядае справа з нашымі гэткімі нязначнымі, гэтак палітычна нягрознымі меншынямі, піша Клемпскі. — Я разумею, што дыялёг з Украінцамі цяжкі, бо яны так моцна зацяліся ў сваіх крыўдах, што гэта мяжуе з паранояй. Але тым барджэй мы павінны падаць ім руку, зрабіць гест, якога наш епіскапат гэтак мудра не завагаўся зрабіць у бок Немцаў. Затое **варожасьць да Беларусаў на** Беласточчыне, ня кажучы ўжо пра зусім рэліктавыя групы Лятувісаў на Сувальшчыне, **выглядае на параною — у гэтым выпадку з нашага боку.** І тут, нажаль, мушу сказаць уголас: гэты раз не кажу пра патэнцыяльную небясьпеку, але пра факт ужо дакананы — польская Царква шматразова, празь вялізарную грамаду сваіх працаўнікоў на розных ступенях гіерархіі, суўдзельнічала ў культывацыі гэткага роду нацыяналізмаў, якія могуць прынесьці нам адно шкоду, больш — ганьбу".

Артыкул Тыматэвуша Клемпскага ў „Культуры" выказвае цьвярозыя думкі, нажаль, ня шмат каго з Палякоў у сёньняшняй Польшчы. Падобна думаючых Палякоў яшчэ менш на эміграцыі. Варожасьць да Беларусаў на Беласточчыне выяўляецца ў заціскаиьні польскімі адміністрацыйнымі ўладамі беларускага арганізацыйнага й культурнага жыцьця, асабліва школьніцтва, аб чым вымоўна сьветчыць пазалеташні мэмарандум Галоўнае Управы Беларускага Грамадзка-Культурнага Таварыства ў Беластоку быламу першаму сакратару ЦК ПАРП (польскай кампартыі) Станіславу Каню. З артыкулу Т. Клемпскага даведваемся, што ў гэтым заціскаиьні бярэ таксама актыўны ўдзел польская каталіцкая Царква.

Уладзімер Брылеўскі

ДА ПРАВАСЛАЎНЫХ БЕЛАРУСАЎ ПОЛЬШЧЫ

Дайшоў да нас нядаўна з Польшчы машынапісны экзэмпляр (напісаны польскай лацінкаю) заклік да праваслаўных Беларусаў. Заклік датаваны 14. VIII. 1981 г. і мае дапіску „Прачытай, перапішы і перадай другому". Ніжэй зьмяшчаем поўны тэкст гэтага звароту, пакідаючы някранутай ягоную мову.

***

БЕЛАРУСЫ! ПРАВАСЛАЎНЫЯ!

У нашай краіне адбываюцца вялікія зьмены, а мы, традыцыйна, дрэмлем і наша, мужыцкая палахлівасьць і асьцярожнасьць не дазваляюць нам зьлезьці зь печкі і пачаць жыцьцё так, як трэба сучаснаму чалавеку.

Вопратку мы ўжо памянялі, многія з нас жывуць у горадзе і нават езьдзяць за граніцу. Але вельмі малая частка нас зразумела тое, што: каб быць вартасным чалавекам, то ўсяго гэтага яшчэ мала.

Дарагія! Не ўпакоўка сьветчыць аб тавары. Каб быць кімсьці, трэба дбаць пра душу сваю ды інтэлект. З розумам у нас пакуль што ня так дрэнна, прычакалі мы ўрэшце і сваёй інтэлігенцыі (хоць і гэта праблематычнае), але з душою, братцы, у нас справа зусім паганая: устыдаемся роднай мовы, ня ведаем сваей гісторыі і культуры, табунамі прэмся ў каталіцызм, самі без аніякага прымусу апалячваем уласных дзяцей. Адным словам, мяняем бясцэннае і непаўторнае, створанае нашым народам праз вякі, пачэрпнутае з праваслаўных і візантыйскіх крыніц — на пустое і чужое. Трэба прачнуцца! Яшчэ ня позна! Сьвядомыя Беларусы арганізуюцца ў Праваслаўнае Брацтва, Беларускае Аб'яднаньне Студэнтаў, Грамадскае Аб'яднаньне Аховы Помнікаў Беларускае Культуры. Старэйшыя і моладзь павінны падключацца да іх дзейнасьці. Трэба абавязкова і адна віць Беларускае Грамадзка-Культурнае Таварыства, затаптанае ды зацкаванае, учыніць зь яго жывую і дынамічную арганізацыю ў карысьць нашага люду. Ніхто з нас ня супроць сацыялістычнай уладзе, і цяпер, у гэты вельмі неспакойны час, мы не страйкуем, не падымаем мецяжу, а працуем рук сваіх не пакладаючы. Ворагам нашым ёсьць самапагарда наша, горшасьць, угавораная нам!

Ў БАПЦ:
ЛІСТ АРХІЕПІСКАПА МІКАЛАЯ

З нагоды сьвята Хрыстовага Нараджэньня Архіепіскап Мікалай выслаў прывітальны ліст Мітрапаліту Андрэю, у якім таксама просіць Найпачасьнейшага Мітрапаліта адклікаць сьвецкія суды ў парахвіі БАПЦ у Гайленд Парку ў штаце Нью Джэрзі.

„Дарагі Ўладыка, — зварачаецца да Мітрапаліта Андрэя Архіепіскап Мікалай, — трэба здабыцца на сільную добрую волю, каб настаў супакой у нашай Сьвятой БАПЦ. Нашыя вернікі гэтага супакою ў вялікім перажываньні вельмі моцна чакаюць ад сваіх ярархаў і радасна прывітаюць вестку, калі настане супакой. Пры добрай волі можна найбольшае благоцьце павярнуць на дабро.

„Вы, Уладыка, і толькі Вы, можаце адклікаць сьвецкі суд. З добрае волі сваё, неадкладна ўчынеце гэта, бо адклікаўшы сьвецкія суды, Вы напоўніце радасьцяй вернікаў БАПЦ, і яны будуць радавацца ў радасны дзень Раства Хрыстовага. Думаю, што й Вы хацелі-б бачыць іх радаснымі. У гэтым поўнасьцю падтрымваю Вас.

„Пасьля адкліканьня падайце дзень, час і месца й мы спаткаемся ды разам абгаварыўшы справу, падпішам умову, што пастановы Нарадаў Епіскапаў БАПЦ ёсьць важнымі й маюць моц толькі тады й тыя, якія будуць падпісаны ўсімі законнымі епіскапамі БАПЦ. Пасьля падпісаньня гэтае ўмовы, абяцаю Вам маё поўнае супрацоўніцтва з Вамі. Як бачыце, я не вымагаю нічога перавышаючага другіх епіскапаў. Чакаю радаснае весткі для ўсіх вернікаў БАПЦ. Хрыстос Нарадзіўся!

„28 сьнежня 1981 году, Таронта, Канада. — У Богу пакорны Архіепіскап Мікалай".

Да ліста свайго Архіепіскап Мікалай далучыў копію бюлетэню „Царкоўны Пасланец", нр. 1/10 за сьнежань 1981 г., выданага парахвіяльнай радай катэдральнага сабору БАПЦ у Брукліне (рэдактар і выдавец сп. Б. Данілюк). Бруклінская БАПЦ, у якой невялікая групка вернікаў у моц пастановы сьвецкага суда здабыла выключнае права гаспадарыць над царкоўным будынкам, выявілася няздольнай аплачваць утрыманьне будынку. „Царкоўны Пасланец" піша: „у выніку працяглых страйкаў і байкотаў (гэта значыцца, у выніку адмовы бальшыні прыхаджанаў наведваць царкву — Рэд. „Б") дойдзе **да нястачы грошай на аплату выдаткаў Грамадзкага Цэнтру, а ў сьлед і да ягонае ліквідацыі".**

Вось чым канчаюцца суды: суд у Брукліне „выйгралі", але прайгралі пераважную бальшыню парахвіянаў, а цяпер прайграюць і будынак.

„Царкоўны Пасланец" просіць ратунку: „Найменшае, што наш грамадзкі здабытак змога выратаваць — гэта шчыры натуг вярнуць страчаныя працягам году ненаведваньня царквы ахвяры на талерку, аплата належных складак, шчодры каляндні дар цяпер ды ўзмоцненая падтрымка грашыма ў будучыні".

Вельмі сумлеўна, ці „шчыры натуг ... на талерку" ды іншае, рэкамэндаванае „Пасланцом", выратуе Грамадзкі Цэнтар у Брукліне, калі ня дойдзе да прымірэньня паміж гіерархамі ды сьвятарамі БАПЦ, дзе канфлікт пачаўся, а сьледам за імі й паміж прыхаджанамі. Бруклінскі прыход—навочны прыклад, чаго вартае хаджэньне па сьвецкіх судох ды судовыя „перамогі". Суды да згоды не вядуць.

Ёсьць небясьпека, што да гэткае-ж „перамогі" можа дайсьці і ў парахвіі БАПЦ у Гайленд Парку, калі справа ня будзе забраная з суда ды ня дойдзе да згоды паміж гіерархамі, да чаго заклікае Мітрапаліта Архіепіскап Мікалай ды чаго спадзяюцца й прагнуць парахвіяне.

У лісьце да вернікаў БАПЦ Архіепіскап Мікалай, паінфармаваўшы пра свой ліст да Мітрапаліта Андрэя, піша: „Я ведаю, як ён адгукнецца на яго. Хочацца верыць, што ён развяжыць ды накіруе справу на дабро".

Дай Божа!

„НІВА" ПРА ДАНЧЫКА

У беластоцкай газэце „Ніва" (6.XII.81) Лявон Крывіцкі ў артыкуле пра Максіма Багдановіча, падаўшы з запісу сп-ні Яніны Хаханоўскае, што расказала ейная мама Эмілія Шабуня (Баба Міля) пра побыт Багдановіча ў Ракуцёўшчыне ў 1911 годзе, піша:

„Чытачом" 'Нівы' будзе, пэўна, цікава даведацца, што ўнук Яніны Аляксандраўны — Данчык (Багдан Андрусышын) жыве, як некалі Багдановіч, далёка ад бацькаўшчыны ў ЗША, з той розьніцай, што ён і нарадзіўся на чужыне. Але й Данчык жыве думкамі пра Беларусь. Ён здольны самадзейны сьпявак, удзельнічае ў канцэртах, найграў пласьцінку беларускіх песень, сябруе зь вельмі папулярным ансамблем 'Песьняры' і мае ў сваім рэпэртуары вядомы раманс на словы Максіма Багдановіча 'Зорка Вэнэра'. Сёлета ён наведаў Беласточчыну, даваў тут канцэрты і пра яго пісала 'Ніва' ў нумары ад 20 верасьня г.г.."

ДЗЕНЬ ГЭРОЯЎ БЕЛАРУСІ

ТАРОНТА (КАНАДА): 1000-ГОДЗЬДЗЕ І ДЗЕНЬ ГЭРОЯЎ

Сьвяткаваньне тысячагодзьдзя дзяржаўнасьці Беларусі пачалося ўвечары 28-га лістапада малебнам падзякі, які адслужыў Архіепіскап БАПЦ Мікалай у царкве сьв. Кірылы Тураўскага. Таго-ж вечару ў царкоўна-грамадзкай залі адбылася акадэмія. Сп-ня Івонка Сурвіла ад імя галоўнае ўправы Згуртаваньня Беларусаў Канады прывітала прысутных ды асабліва паэтку Натальлю Арсеньневу. Ад Рады Беларускае Народнае Рэспублікі вітаў усіх Старшыня Рады БНР др. Вінцэнт Жук-Грышкевіч. Ён-жа чытаў і галоўны даклад, у якім падаў у вагульных рысах гісторыю нашага народу за апошняе 1000-годзьдзе. Старшыня Рады БНР выказаў непахісную веру, што беларускі народ зноў здабудзе сваю дзяржаўнасьць ды заклікаў усіх суродзічаў да высілку, каб наблізіць гэны дзень.

Др. Раіса Жук-Грышкевіч прачытала заклік ад Беларускае Бібліятэкі ім Ф. Скарыны ў Лёндане аб помачы Бібліятэцы ды выказала жаль, што а. А. Надсон, які меўся быць на гэтай урачыстасьці, ня здолеў прыехаць дзеля нястачы часу па сьмерці Біскупа Сіповіча.

З нагоды сьвяткаваньня была наладжаная мастацкая выстаўка: працы Міколы Шуста — інкрустацыя саломкай (столікі кафэйныя, рамкі, шкатулкі); найвейшыя абразы Івонкі Сурвіла, пераважна на беларускія тэмы (галоўна алавік і афорт); скульптуры з дрэва Юркі Акулы (дыназаўр, лебедзь, павешанае калясо, галава ды іншае), якімі малады мастак зьдзівіў сваіх суродзічаў (пра гэтую выстаўку трэ было-б пісаць асобна).

„Анёл"-скульптура з дрэва Юркі Акулы

У нядзелю 29-га лістапада ўрачыстасьці пачаліся сьв. Літургіяй, якую служыў Высокапачэсны Архіепіскап БАПЦ Мікалай. Адбылася таксама паніхіда па Гэроях, што аддалі жыцьцё ў змаганьні за волю Беларусі. Добрае надвор'е паспрыяла, відаць, што прыбыло цімала суродзічаў і з правінцыі. Уладыка Мікалай у сваім казаньні зьвярнуў увагу на галоўныя слаўныя падзеі з тысячагадовае мінуўшчыны Беларусі ды заклікаў вернікаў аддана служыць Богу й справе вызваленьня нашага народу.

Па супольным абедзе ў залі грамадзкага цэнтру др. Барыс Рагуля прывітаў гасьцей і асабліва мастакоў. Ён-жа ад імя грамады выказаў спачуваньне сваяком нябожчыка Лявона Карыбы, сьветлую памяць якога ўшанавалі хвілінай цішыні.

Сп. Мікола Ганько гаварыў пра значаньне Дня Гэрояў, пра патрэбу руху. Трэба адзначыць, што прамова ягоная была добра прадуманая й апрацаваная, якую слухачы дружна ўхвалілі воплескамі.

Ад расейскіх дэмакратаў вітаў Беларусаў ведамы пісьменьнік і паэта сп. А. Гідоні, які сказаў, што як некалі былі між Расейцаў людзі — пераважна мысьляцелі, гэткія, як Герцэн — што падтрымвалі змаганьне за свабоду іншых народаў, гэтак і цяпер ёсьць такія людзі. Сп. Гідоні пажадаў, каб наступнае тысячагодзьдзе свабодная й незалежная Беларусь жыла ў міры побач з такой-жа Расеяй.

Др. Раіса Жук-Грышкевіч прачытала цікавы й абшырны даклад пра Івана Луцкевіча й беларускае адраджэньне. З успамінамі пра брата Луцкевічаў выступілі Натальля Арсеньнева й др. В. Жук-Грышкевіч.

Др. Р. Жук-Грышкевіч паказала дыван і вопратку, вытканую прыгожым беларускім арнамэнтам, якую сп-ня Аляксандра Протас падарыла лёнданскаму музэю імя Ф. Скарыны.

Урачыстасьць, пасьля падзякі працавітым гаспадыням за абед, закончылася беларускім нацыянальным гімнам.

К.

АДЭЛЯІДА (АЎСТРАЛІЯ)

У нядзелю 29-га лістапада сьвята Слуцкіх Гэрояў спалучылася зь візытам у Адэляіду Ўладыкі Ізяслава*). Айцец Аўген Сітнік запрасіў яго супольна адслужыць сьв. Літургію. Гэтак, у царкве сьв. Ап. Пятра й Паўла БАПЦ адбылася архірэйская багаслужба ў суслужэньні ўкраінскіх сьвятароў а.а. Дзьмітрыя й Аляксандра. Царква была перапоўненая, бо на ўрачыстасьць былі запрошаныя ня толькі сьвятары, але і ўсе вернікі ўкраінскае царквы, на што яны ахвотна адгукнуліся. Паваўлічаны царкоўны хор выдатна сьпяваў пад кіраўніцтвам сп. М. Бурноса. Была таксама адслужаная паніхіда па ўсіх, хто аддаў сваё жыцьцё за Бацькаўшчыну-Беларусь. У часе паніхіды стаяла ганаровая варта зь беларускім ды аўстралійскім сьцягамі й моладзь у нацыянальных беларускіх касьцюмах.

Акадэмію адчыніў сп. М. Бурнос, сакратар Фэдэральнае Рады. Мяшаны хор прасьпяваў „Мы выйдзем шчыльнымі радамі" ды „Сьпі пад курганам гэрояў". Адбыўся супольны абед. Старшыня Беларускага Аб'яднаньня ў Паўдзённай Аўстраліі сп. Янка Ролсан павіншаваў усіх са сьвятам, прачытаў прывітаньні ад арганізацыяў ды зрабіў зьместоўны рэфэрат на тэму дня. Сп. М. Бурнос выканаў солё „О, Беларусь, мая шыпшына". З прывітальнымі прамовамі выступілі: а. Дзьмітры й а. Аляксандар. Уладыка Ізяслаў каротка пазнаёміў прысутных, у беларускай і ангельскай мове, зь гісторыяй Беларусі.

У мастацкай частцы мяшаны хор пад кіраўніцтвам сп. Бурноса выканаў колькі беларускіх песьняў. На заканчэньне праграмы нашая моладзь, хлапцы й дзяўчаты, выступілі зь песьняй „Ў садзе гуляла". Дзеці сп-тва Кандрусікаў, Лара й Юльлян, зачаравалі ўсіх выкананьнем пад акардыён бацькі песьняў „Люблю наш край", „Лявоніха" й „Беларусачка".

Беларускае Аб'яднаньне й парахвіяльная рада шчыра дзякуюць усім удзельнікам сьвята.

Янка Яр

Ад рэдакцыі: Епіскапства а. Бруцкага шырака аспрэчваецца сярод вернікаў БАПЦ, паколькі, кажуць крытыкі, у працэсе хіратанізацыі а. Бруцкага былі пагвалтаваныя каноны Праваслаўнае Царквы ды статут БАПЦ. Апрача гэтага, а. Бруцкі яшчэ да хіратанізацыі і ў мамэнт яе вёў дый дагэтуль вядзе судовую справу ў сьвецкім судзе супраць парахвіі БАПЦ у Гайленд Парку, гвалтуючы гэтым і маральныя прынцыпы і царкоўныя каноны.

М. КУКАБАКА ЗАСУДЖАНЫ ЙЗНОЎ

Як паведамілі тэлефанічна аднаму з нашых дапішчыкаў у Лёндане (Ангельшчына) з Амнэсты Інтэрнашэнал, „М. Кукабака засуджаны на далейшае ўвязьненьне". Дэталяў тымчасам ня ведаем.

МАКСІМАВА СЯБРОЎКА

(Заканчэньне з папярэдняга нумару)

(Урывак з аповесьці пра Максіма Багдановіча „Пад лебядзіным знакам" Уладзімера Глыбіннага)

На разьвітаньне перад домам ён яшчэ раз падняў яе высака і, як і там на беразе, зрабіў колькі колаў, трымаючы яе над галавой. Дзіцянё аж заходзілася ад захапленьня. Калі Максім зноў прыгадаў Яні абяцаньне сяброўства, яна з энтузіязмам пацьвердзіла, што будзе зь ім сябраваць усё жыцьцё. Доўга ня выпушчала ягонай рукі, а Максім жартаваў, каб ня здарылася, што да вячэры забудзецца сваё абяцаньне. Яна адмоўляла гэта.

— Цяпер я штадня буду глядзець на падораныя табою кветкі ды згадваць мілую дзяўчынку Яню.

Тая засьмяялася ад задавальненьня, і ўся гэтак і зазьзяла сьвятлом дзіцячае беспасярэднасьці.

Таго-ж дня на вячэру зыйшліся ўсе. Неўзабаве па захадзе сонца, на шэрай гадзіне, гасьцёўня дому Лычкоўскіх напоўнілася галасамі маладых жанок. Сярод іх вясёлага гоману вылучаўся гучным званочкам галасок дзяўчынкі Яні, якая не сядала на сваё месца за сталом, хаця-ж ёй было пастаўлена адмысловае высокае крэсла. Яна бегала па гасьцёўні ад аднаго канца стала да другога, часта падыходзіла да дзядзі Максіма ды паціскала яму руку, як-бы прыгадваючы тым, што яна верная свайму сяброўскаму абавязку.

Марыя з Аксёнай ажыўлена гутарылі зь Міляй і Ядвісяй, расказвалі пра Вільню, агульных знаёмых, навіны іхнага штодзённага жыцьця. Пакаёўка асабліва ветліва забаўлялася каля новых госьцяў, не абыходзячы ўвагай і дзьвюх маладых Лычкоўшчанак, зь якімі яна ўжо даўно зьвыклася як з дачкамі. Малую Яню, што доўга ніяк не сядала за стол, яна нейкім словам, адно ёй ведамым, усадзіла на высокае крэсла і абвязала яе сурвэткай. Калі яна шаптала ёй нешта на вуха, Яня пачынала сёрбаць з лыжкі страву і зь цікавасьцяй сачыць далей, чым тая казкавая дзея кончыцца.

Пасьля добрага пачастунку ды прагльнутае з нагоды новых гасьцей чарачкі ўсе яшчэ больш падвесяліліся. Прасьпявалі колькі песьняў. А тады Міля й Ядвіся, падтрыманыя Марыяй і Аксёнай, пачалі прасіць паэту нешта сваё прачытаць.

Максім ня змусіў доўга сябе прасіць. Ён ведаў шмат сваіх вершаў напамяць. Прыўстаў зь месца ды, стоячы ўпрытык стала, пачаў ціхім, але штораз мацнейшым і ўзвышаным голасам чытаць „Слуцкія ткачыхі". Перад слухачамі паўстаў абраз панскага палаца, куды бралісь вясковыя дзяўчаты, каб ткаць пэрсыдзкія паясы. Але поле й неба за вакном адцягваюць думкі дзяўчатаў да збожжа на родных палёх дзе сінеюць васількі, дзе рака зьзяе халодным срэбрам, а на сыходзе дня цямнее край зубчаты бору. І вось цягам доўгіх гадзінаў нявольніцкае працы прыгонныя дзяўчаты, забываючыся, міжвольна ткуць узор роднай кветкі — сіняга васілька.

Маладой душой слухачкі адчулі ідэю імкненьня да усяго прыгожага, што адпавядала кажнай чалавечай душы, якая цягнецца да ідэалу прыгажосьці. Верш усім прыйшоўся дападобы. Прасілі яшчэ чытаць. Максім прачытаў ім досыць даўгі твор пра дзяўчыну, што прыйшла да млынара на стары млын па дапамогу, „каб мог сукруху з сэрца збыць". Млынар нагаворвае замову, зьвяртаючыся да вадзіцы, каб тая забрала „важкі сум ад сэрца Кацярыны" і панесла ў мора-акіян. Каб адцяць усе дарогі звароту таму суму, млынар абвяшчае, што ставіць „тры тыны" ды замыкае іх моцна на замок, а ключ кідае у мора-акіян.

„Як са дна ключу ўжо не паднясца,
Так і гэтым словам ня мінацца."
I падносіць млынару дзяўчына
Яйкі ў рэшаце і палатніну.

Калі Максім чытаў вершы пра Вільню, Марыя і Аксёна асабліва ажывіліся і на іхных тварах засьвяціліся агенчыкі задавальненьня й высокае ацэны тых твораў. Як шматгадовыя віленчанкі, яны маглі належна ацаніць праніклівы урбанізм тых вершаў. Ядвіся Русецкая асабліва ацаніла высака трыялеты „Як птушка ў гібкіх трасьнікох" і „Калісь глядзеў на сонца я".

— Тут запраўды ў загадзя вызначанай форме, у колькіх радках адчуваецца вялікая думка і нахіл да красы, вечнае прыгажосьці, — сказала Ядвіся і засьвяцілася сваёй прывабнай усьмешкай. Яе падтрымалі маладыя Лычкоўшчанкі. Усе пагаджаліся, што ў паэты асаблівы талент, і кажны сам сабе ганарыўся, што выпадак зьвёў яго ў жыцьці з асобаю паэты, будучай зоркі на літаратурным небасьхіле Беларусі. Дарма, што яны ня надта знаюцца на літаратуры, а беларускай і пагатоў, сэрцам яны адчувалі, і жаночым інстынктам асобна, што тут яны цяпер слухаюць нязвычайнага чалавека. Нездарма-ж Антон і Іван зь Вільні паслалі яго сюды, каб быў бліжэй да народу й больш стварыў у вясковай цішы.

— Каб я была кампазытарам, — сказала Міля, — я паклала-бы тыя трыялеты і санэты на музыку. Надта-ж яны кранаюць сэрца.

Па праслуханьні рамансу „Зорка Вэнэра ўзыйшла над зямлёю" Марыя Лычкоўская сказала, што яна перапіша гэты раманс і будзе сьпяваць яго, як умее, на музыку собскае душы. Надта-ж ён ёй спадабаўся. А ў нас пабеларуску няма чаго сьпяваць, апрача вясковых песьняў. Вось і будзе гэта прыгожым дадаткам да нашага рэпэртуару.

Гэтак у цікавых гаворках і чытаньнях прайшоў той вечар і застаўся памятным надоўга. І толькі адна маленькая Янечка не ацаніла тае нагоды далучэньня да вялікага сьвету прыгожага: зморaная яна ўжо даўно салодка спала на каленях сваей маці, пакуль Міля ні агарнула яе рукамі і не падняла, каб ісьці класьці малую спаткі. Тая адчыніла на момант вачаняты, азірнула ўсю кампанію, пазяхнула ды зноў зачыніла іх. Час быў позны й хінуў да сну. Прыклад Яні прыгадаў усім, што і ім пара ўжо разыходзіцца. Тым больш, што дзень быў запоўнены актыўнасьцяй, якая не давала нікому змогі перадыхнуць. Усе рантам паўставалі, падзякавалі паэту за нагоду адчуць асалоду ад ягонага чытаньня сваіх твораў. За колькі часу ўсе былі ўжо ў сваіх пакоях.

Максім, узбуджаны падзеямі дня й вечара, доўга ляжаў у разважаньнях пра гэтых жанок, зусім не безнадзейных у сэньсе ўвагі й адчуваньня роднага слова. Гэта-ж вунь як рэагавалі на беларускія вершы, хоць чуюць іх мгчыма ўпяршыню. Так, ёсьць, значыць, моцная народная падстава для беларускае творчасьці й культуры. Ёсьць каму тварыць мастацкія вартасьці, каго варта ўздымаць на ўзвышшы сусьветнае культуры. З гэтымі думкамі ён і не заўважыў, як заснуў і ўжо спаў да раніцы, як забіты.

Наступнымі днямі Максім яшчэ часта гуляў у вясёлай кампаніі Ядвісі зь Міляй, Марыі й Аксёны ў ваколіцах Ракуцёўшчыны й Краснага. І заўсёды павадыром уперадзе насілася маленькая Яніна. Неаднаразова яна напрошвалася ў Максіма, каб ўздымаў яе вышэй галавы ды круціўся зь ёю. Упадабала яна назаўсёды гэтую для яе пацеху. Міля ведала замілаваньне малой Яні да дзядзі Максіма і не перашкаджала тэй гульні.

Калі маладыя госьцейкі ад'ехалі з Ракуцёўшчыны раней як пакінуў яе Максім, дык памяць ягоная доўга ўтрымвала постаці гэтых дзьвюх Беларусак, а наперадзе іх тую весялуху-непаседу, рухавую Яню, ягоную найлепшую сяброўку ў тэй Ракуцёўшчыне. Памяць аб ёй пасьля жывіла дзіцячыя вобразы ў творчасьці паэты красы.

Уладзімер Глыбінны

ДЗЕНЬ ГЭРОЯЎ БЕЛАРУСІ

ГАЙЛЕНД ПАРК, Н. Дж. (ЗША)

Урачыстасьць Слуцкіх Угодкаў адбылася тут 28-га й 29-га лістапада, наладжаная з багатай праграмай управаю Задзіночаньня Беларуска-Амэрыканскіх Вэтэранаў.

У сыботу 28-га аддзел вэтэранаў зь лейт. С. Гутырчыкам на чале правёў кароткую ўрачыстасьць узлажэньня вянка перад помнікам Беларускім Гэроям на могільніку у Іст Брансўіку, былі ўдэкараваныя беларускімі сьцяжкамі магілы вайскоўцаў і грамадзка-палітычных дзеячоў.

У нядзелю 29-га ў царкве Жыровіцкай Божай Маці ў Гайленд Парку а. Аляксандар у суслужэньні а. дыякана Якава адправіў сьв. Літургію ды паніхіду па палеглых змагарох Беларусі.

У залі рэлігійна-грамадзкага цэнтру адбылася акадэмія, якую адчыніў старшыня ЗБАВ сп. С. Гутырчык. Праграма пачалася супольна адсьпяванай песьняй „Беларусь наша Маці-Краіна". Рэфэрат на тэму дня прачытаў сп. Кастусь Мярляк, першую частку рэфэрату прысьвяціўшы падзеям 1920 году на Случчыне, а другую — беларускім вайсковым фармацыям, арганізаваным урадам БНР у Лятуве.

Па рэфэраце сп. Антон Шукелойць гаварыў пра др. Івана Сераду, старшыню зьезду беларускіх вайскоўцаў Паўночнага фронту ў Віцебску ў 1917 годзе, старшыню Першага Ўсебеларускага Кангрэсу й першага Старшыню Рады БНР, які быў зьліквідаваны бальшавікамі ў часе пагрому нацдэмаў у 1930 годзе.

На заканчэньне акадэміі сп. Алег Дубяга высьветліў колькі сваіх аматарскіх фільмаў (каляровых і з голасам) з вэтэранскіх урачыстасьцяў у Нью Джэрзі. На асаблівую ўвагу заслугоўваюць фільмы з удзелам Уладыкі Часлава Сіповіча ў часе паніхіды перад помнікам Беларускім Гэроям у Іст Брансўіку ды з прыняцьця ў ягоны гонар у залі рэлігійна-грамадзкага цэнтру ў Гайленд Парку, а таксама фільмы з урачыстасьцяў, прысьвечаных заканчэньню будовы помніка Беларускім Гэроям, што адбылися ў канцаўтыдні Сьвята Працы летась.

Акадэмію закончылі супольным адсьпяваньнем беларускага нацыянальнага гімну.

А. Ш.

ПЭРТ (ЗАХ. АЎСТРАЛІЯ)

За апошнія 30 гадоў Беларусы ў Заходняй Аўстраліі не прамінулі году, каб не ўшанаваць памяць тых, што аддалі сваё жыцьцё за вызваленьне Бацькаўшчыны. Гэтак і сёлета ў векапомны дзень Слуцкага Паўстаньня сабраліся ня толькі сябры Аб'еднаньня Беларусаў у Заходняй Аўстраліі, але прыбылі з Паўдзённай Аўстраліі на сьвяткаваньне цы адведзіны мясцовых Беларусаў старшыня Фэдэрацыйнае Рады Беларусаў Аўстраліі сп. К. Станкевіч з жонкай і спадарства Зеляневускія.

На сьвяткаваньні супольнай малітвай і хвілінай маўчаньня была ўшанаваная памяць палеглых. Старшыня Аб'еднаньня Беларусаў у Зах. Аўстраліі ў кароткай прамове на тэму ўгодкаў прывітаў сяброў і гасьцей ды прачытаў прывітаньні ад беларускіх арганізацыяў.

Рэфэрат аб беларускім вызвольным змаганьні й стане беларускае справы ў вольным сьвеце прачытаў сп. М. Р.

Сп. К. Станкевіч падзяліўся весткамі з жыцьця й дзейнасьці Беларусаў у Паўдзённай Аўстраліі ды расказаў пра супрацоўніцтва беларускіх арганізацыяў, заклікаўшы ўсіх цьвяроза падыходзіць да разьвязваньня праблемаў і шукаць згоды. Бо толькі ў згодзе, сказаў прамоўца, мы дасягнем найлепшых вынікаў у прапагаваньні беларускае справы.

На весялейшай ноце выступіў сп. Зеляневускі, прывёўшы прысутных да жывейшага настрою, за што атрымаў буру воплескаў.

Супольным пачастункам, за прыгатаваньне якога належыцца падзяка спадарыням Дуброўскай, Мароз, Гарлінскай і Елаб, ды ўспамінамі пра былыя падзеі закончылася сьвяткаваньне.

М. Р.

РЫЧМАНД ГІЛ, Н. Ё. (ЗША)

Угодкі Слуцкага паўстаньня, арганізаваныя аддзелам Беларуска-Амэрыканскіх Вэтэранаў, былі адзначаныя 6-га сьнежня. Багаслужбу й паніхіду ў царкве сьв. Кірылы Тураўскага служыў а. Протапрасьвітэр Сьвятаслаў Коўш. Пасьвянчаным з нагоды сьвята хорам кіраваў сп. С. Жамойда.

Акадэмія, прысьвечаная ўгодкам паўстаньня, адбылася ў Грамадзкім Цэнтры пад царквою. На адчыненьне Вінцусь Мярляк выканаў на флейце „Беларусь наша Маці-Краіна". Уступное слова меў сп. К. Мярляк, які й вёў акадэмію. Рэфэрат на тэму беларускага вайсковага руху ў часе Першае сусьветнае вайны ды Слуцкае Паўстаньне чытаў сп. В. Шчэцька.

Вінцусь Мярляк выканаў на флейце санату Ганвэля й „Расьцьвіталі ў жыце васілёчкі". Афіцыяльная частка закончылася беларускім нацыянальным гімнам.

На супольным абедзе віталі ўдзельнікаў сьвяткаваньня сп-чна Раіса Станкевіч ад галоўнае ўправы Беларуска-Амэрыканскага Задзіночаньня, сп. Міхась Сенька ад беларускае грамады ў Сайт Рывэры ды а. Віталі Сагайдакіўскі.

В. Ш.

КЛІЎЛЕНД, АГАЁ (ЗША)

Аддзел Беларуска-Амэрыканскіх Вэтэранаў у Кліўлендзе апошнімі гадамі больш арганізаваўся й пачаў весьці актыўную працу. Так і сёлета, адной зь імпрэзаў плянованых было адзначэньне ўгодкаў Слуцкага Паўстаньня, што й адбылося ў нядзелю 29-га лістапада ў царкоўнай залі.

Пасьля сьв. Літургіі й паніхіды па палеглых гэроях, якую адправіў а. Міхась Страпко, у царкоўнай залі адбылася акадэмія. Сцэна залі была ўпрыгожаная беларускім сьцягам, сымбалічнай магілай зь ярылавым крыжам ды вянком кветак з надпісам на ім — „Тым, што пайшлі паміраць, каб жыла Бацькаўшчына".

Лейтэнант Васіль Паплінскі адкрыў урачыстую акадэмію, прывітаў прысутных ды коратка падкрэсьліў значаньне сьвяткаваньня. Ганаровая варта ўнесла беларускі й амэрыканскі сьцягі на сцэну. Хвілінай цішыні, а пасьля песьняй „Сьпі пад курганам гэрояў" была ўшанаваная памяць гэрояў. Лейт. Паплінскі прачытаў прывітаньне ад генэрала вэтэранаў др. Язэпа Сажыча.

Капітан Мікола Ягаўдзік прачытаў добра апрацаваны рэфэрат пра гістарычныя падзеі 1920 году на Беларусі, зазначыўшы, што хоць паўстаньне было пераможанае, яно мае вялікае значаньне ў далейшым беларускім руху: дух паўстанцаў усьцяж жыве сярод Беларусаў.

Лейт. Паплінскі коратка нагадаў аб іншых угодках 1981 году — 1000-годзьдзі Беларусі. Акадэмія закончылася адсьпяваньнем беларускага нацыянальнага гімну.

Пасьля гэтага адбыўся добра прыгатаваны супольны абед, у часе якога сьпявалі супольна вайсковыя й народныя песьні ды які пратрываў да самага вечару.

Камітэту вэтэранаў належыцца падзяка. У беларускай грамадзе ў Кліўлендзе жыве дух Слуцкіх Гэрояў.

К.

СПАТКАНЬНЕ НОВАГА ГОДУ Ў КЛІЎЛЕНДЗЕ

Камітэт грамадзкага цэнтру „Полацак" наладзіў спатканьне Новага Году, якое адбылося ў чацьвер 31-га сьнежня ў залі Полацку. Імпрэза пачалася вячэрай, якую прыгатавалі жанчыны, а далей працягваліся агульныя танцы да 2-ой гадзіны раніцы. Камітэт Полацку дзякуе ўдзельнікам сьвята, у тым ліку гасьцей з далёкае Беласточчыны, з Новым Годам, жадаючы добрага здароўя, сталае працы, удачы ды супрацоўніцтва зь беларускай моладзьдзю ў Кліўлендзе.

Вечарына прайшла вельмі намысна ў беларускай атмасфэры са сьпевамі беларускіх народных песьняў падчас перапынкаў ды пакінула добрае ўражаньне сярод сотні ўдзельнікаў рознага веку.

К.

МЭЛЬБУРН (АЎСТРАЛІЯ)

У нядзелю 29-га лістапада сьвятар мясцовае парахвіі БАПЦ а. А. Кулакоўскі адслужыў на беларускай дзялянцы могільніка Фокнэр паніхіду па ўсіх тых, што загінулі ў змаганьні за Беларусь. Папаўдні Беларускі Цэнтральны Камітэт у Вікторыі наладзіў урачысты сход, які ад імя старшыні Камітэту адчыніў сп. М. Скабей. Ушаноўваючы вычын случчакоў, сказаў ён, мы адначасна аддаём пашану ўсім тым, што змагаліся й загінулі, каб жыла Бацькаўшчына-Беларусь. Хвілінай маўчаньня была ўшанаваная іхная сьветлая й для нас сьвятая памяць.

Рэфэрат на тэму дня прачытаў сп. А. Калодка. У канцы рэфэрату ён крыху затрымаўся над тым, як угодкі Слуцкага Паўстаньня адзначаліся ў Вільні, цэнтры беларускага палітычнага й культурнага жыцьця былое Заходняе Беларусі.

У мастацкай частцы выступаў беларускі мяшаны хор пад кіраўніцтвам сп-ні Эўляліі Яцкевіч. Хор вельмі ўдала прасьпяваў „Сьпі пад курганам гэрояў" ды колькі беларускіх песьняў. Дзьве песьні выканаў жаночкі квартэт. З дэкламацыямі выступілі сп-ня Паўліна Груша, сп. Аўген Груша, сп-ня Вера Шайпак і сп. Мікола Скабей.

Пасьля адбыўся традыцыйны ўжо тут сяброўскі вечар. Гэта быў, бадай, найлепшы з усіх вечароў. Сямейная атмасфэра, сяброўскія гутаркі, песьні, працягваліся яшчэ колькі гадзінаў.

На вечарах зь вялікай увагай быў праслуханы заклік бібліятэчнай рады Беларускае Бібліятэкі й Музэю імя Ф. Скарыны ў Лёндане аб дапамозе ахвяраю на фонд гэтых вельмі важных беларускіх інстытуцыяў.

А. К-а

СЫДНЭЙ (АЎСТРАЛІЯ)

Сьвяткаваньне 61-ых угодкаў Слуцкага Паўстаньня адбылося ў нядзелю 22 лістапада ў залі Беларускага Грамадзка - Культурнага Клюбу. Акадэмію адкрыла старшыня Клюбу сп-ня А. Калпяка. Кароткае ўступнае слова сказаў сп. А. Смаль, а рэфэрат прачытаў др. Я. Малецкі. Прэлегент даўжэй затрымаўся на змагарох, што праводзілі далей ідэю случчакоў аб незалежнасьці Беларусі ды за гэтую ідэю цярпелі й гінулі ў савецкіх турмах і лягерах.

Былі зачытаныя грывітаньні ад Беларускага Аб'еднаньня ў Паўдзённай Аўстраліі ды ад Беларускага Цэнтральнага Камітэту ў Вікторыі.

Сп. Янка Макаравіч прадэклямаваў свае прынагодныя вершы „Малітва" й „Загінуўшым байцом".

Акадэмія закончылася малітвай „Войча наш" і супольна прапяяным беларускім нацыянальным гімнам.

За ўдалы агульны пачастунак належыцца шчырая падзяка галоўным гаспадыням сп-ням О. Тамашэўскай і Г. Олрайт ды іхным памочнікам.

А. К-ая

ЛЁНДАН (АНГЕЛЬШЧЫНА)

Сьвяткаваньне адбылося ў нядзелю 6-га сьнежня, арганізаванае мясцовым аддзелам Згуртаваньня Беларусаў Вялікабрытаніі (ЗБВБ) у памешканьні дому сьв. Кірылы Тураўскага ў Фінчлі.

Акадэмію адчыніў старшыня аддзелу сп. Я. Сяўковіч. Была ўшанаваная хвілінаю цішыні памяць змагароў, што палеглі ў змаганьні за Беларусь.

Сп. Сяўковіч прачытаў рэфэрат на тэму дня. За прыкладам случчакоў, сказаў ён, шмат якія Беларусы-патрыёты працягвалі ў той ці іншай форме змаганьне з акупантамі нашае Бацькаўшчыны ды будуць змагацца аж да поўнага ажыцьцяўленьня ідэалу Вольнае Беларусі.

З напаўняльным словам выступіў Мітрафорны Пратаярэй а. А. Надсон, падкрэсьліўшы важнасьць у сэрцах нашых любові ўсяго добрага, пашаны й захаваньня ўсяго духова вартаснага, што нам дасталося ў спадчыне.

У сваёй прамове старшыня ЗБВБ сп. Я. Міхалюк зьвярнуў увагу прысутных на патрэбу матар'яльнае дапамогі Беларускай Бібліятэцы й Музэю імя Францішка Скарыны, паінфармаваў аб ладжаных Англа-Беларускім Таварыствам лекцыях ды заклікаў да большага ўдзелу ў іх.

Урачыстасьць закончылася беларускім нацыянальным гімнам. Зачыняючы яе, сп. Сяўковіч запрасіў удзельнікаў на пачастунак, які выдатна быў нарыхтаваны сп-няй Л. Міхалюк.

А. З.

ДР. НІНА ЗАПРУДНІК

Старэйшая дачка сп-тва Янкі й Олі Запруднікаў Ніна па скончаньні факультэту псыхалёгіі Куїнсаўскага Каледжу ў Нью Ёрку ў 1978 г. пайшла вучыцца далей у Дэнтыстычны Каледж Ньюёркаўскага Ўнівэрсытэту, які й скончыла летась з дыплёмам доктара дэнтыстычных навукаў.

Колішняя вучаніца Беларускае сыботнае школы БАЗА, удзельніца танцавальнага гуртка Арганізацыі Беларуска-Амэрыканскае Моладзі ў Нью Ёрку й Беларускіх Фэстываляў у Нью Джэрзі ды рэдкалегіі часапісу „Беларуская Моладзь", др. Ніна Запруднік, выйшаўшы ў лістападзе летась замуж за доктара-дэнтыста Джона Ўінтэра, працуе цяпер дэнтыстыкаю на Лёнг Айлэндзе ў штаце Нью Ёрк.

Галоўная ўправа БАЗА шчыра зычыць д-ру Ніне Запруднік шмат шчасьця ў асабістым жыцьці й добрых удачаў у прафэсійнай працы.

АГУЛЬНЫ СХОД У НЬЮ ДЖЭРЗІ

27-га сьнежня 1981 г. у Гайленд Парку адбыўся агульны сход аддзелу Беларуска-Амэрыканскага Задзіночаньня ў штаце Нью Джэрзі. На старшыню сходу быў выбраны сп. Міхась Тулейка, а на сакратара сп-ня Тамара Януш.

Із справаздачаў старшыні аддзелу сп. Пётры Кажуры ды скарбніка сп. Янкі Азаркі выявілася, што аддзел быў вельмі дзейны, шмат чаго зрабіў і ладна павялічыў свае матар'яльныя сродкі. Адно тое, што ахвяраваў 1000 даляраў на выканчэньне помніка Беларускім Гэроям на беларускім могільніку ў Іст Брансўіку, сьветчыць пра добрую фінансавую гаспадарку аддзелу.

На захады аддзелу губэрнатар з году ў год абвяшчаў дзень 25-га сакавіка Беларускім Днём у штаце Нью Джэрзі, прыймаў у сябе беларускую дэлегацыю. Падобная цырымонія адбывалася ў канцылярыі мэра гораду Нью Брансўік з падняцьцём беларускага сьцягу.

На працягу двух апошніх гадоў аддзел цесна супрацоўнічаў з галоўнай управай БАЗА, за што вельмі дзякаваў прысутны на сходзе старшыня галоўнае ўправы сп. Антон Шукелойць. Аддзел годна рэпрэзэнтаваў беларускую грамаду ў розных штатавых і міжнацыянальных імпрэзах, у выстаўцы беларускае літаратуры, якую ладзіла ў Ратгэрскім Унівэрсытэце сп-ня Галіна Русак, на Сустрэчы Беларусаў Паўночнае Амэрыкі, што летась адбылася ў Кліўлендзе.

Сход прызнаў уступаючай управе абсалютор'ым з падзякай.

У новую ўправу аддзелу былі выбраныя: Пётра Кажура — старшыня, Міхась Тулейка, Галіна Русак, Янка Азарка й Браніслаў Даніловіч — сябры ўправы. Сп-ня Тамара Януш увайшла ў управу ад Жаноцкае Сэкцыі, а інж. Юрка Азарка — ад Арганізацыі Беларуска-Амэрыканскае Моладзі.

У кантрольную камісію ўвайшлі сп. сп. Васіль Русак, Уладзімер Мацкевіч й Лявон Стагановіч.

У дыскусіі шмат увагі было ўдзелена справе дапамогі Беларусам у Польшчы ды пастаноўлена падтрымаць ініцыятыву Жаноцкае Сэкцыі БАЗА ў Нью Ёрку аб зборы ахвяраў на гэтую мэту.

Трэба спадзявацца, што аддзел БАЗА ў Нью Джэрзі й надалей будзе дзейным ды адным зь лепш арганізаваных асяродкаў.

Сход закончыўся беларускім нацыянальным гімнам.

Т.

КІРМАШ ЖАНОЧАГА ЗГУРТАВАНЬНЯ

Жаночае Згуртаваньне ў Кліўлендзе ад пачатку свайго заснаваньня ў 1952-ім годзе й дагэтуль праводзіць сваю актыўную працу. Апрача ладжаных сваіх імпрэзаў у калёніі й навонкі, яно дапамагае іншым беларускім арганізацыям у Кліўлендзе пры ладжаньні ўгодкаў ці імпрэзаў, дае матэр'яльную дапамогу некаторым мясцовым арганізацыям, Беларусам за межамі, выдавецкім арганізацыям, газэце „Беларус".

Каб здабыць грошы на ўсё гэта, Згуртаваньне штогоду ладзіць імпрэзы: маёўкі, кірмашы, лятарэі й збор ахвяраў. Гэтак і сёлета, як гэта ўжо ўвайшло ў традыцыю, Згуртаваньне ладзіла кірмаш, які адбыўся ў нядзелю 8-га лістапада ў грамадзкім цэнтры „Полацак". Сьпярша адбыўся багаты абед. Пасьля пачаўся кірмаш, на якім асноўнаю часткаю была лятарэя, што складалася прыблізна з сотні фантаў, ахвяраваных грамадзянамі калёніі, пераважна жанчынамі. Паколькі бальшыня білетаў была выйгрышных, дык вялікая колькасьць прысутных узяла ўдзел у разыграньні. Пасьля гэтага ўдзельнікі правялі весела й прыемна час да позьняга вечару ў супольных гутарках і беларускай атмасфэры.

Кірмаш прайшоў вельмі добра, было спрыяльнае надвор'е й сабралася даволі шмат людзей. Дзякуючы гэтаму, каса Згуртаваньня ладна папоўнілася для далейшага вядзеньня працы й дапамогі.

Вялікая падзяка належыцца ахвяравальцам рэчаў на лятарэю і ўдзельнікам, што падтрымалі гэтую імпрэзу. Нарэшце падзяка належыцца Жаночаму Згуртаваньню, што далей вядзе сваю працу, а пры гэтым трэба пажадаць добрай ахвоты ды ўдачаў у працы ў новым 1982-ім годзе.

К.

ПРЭМІЯ ЗА ПУБЛІЦЫСТЫКУ У ПАЭЗІІ

Пад канец году летась лаўрэатам Дзяржаўнае прэміі СССР стаўся Пімен Панчанка — „самы тэмпэрамэнтны зь беларускіх паэтаў", як назваў яго ягоны малодшы калега Яўген Крупенька ў артыкуле пра Панчанкаву паэзію („Знамя юности", 19. XI. 81). З Крупенькавага артыкулу, загалоўленага „Радзіма, любоў мая сьветлая", відаць, як далёка сягае Панчанкаў публіцыстычны „тэмпэрамэнт":

Я твой увесь, ад сэрца да пазногця.
І горла сам таму перагрызу,
Хто кіне на цябе хоць кроплю дзёгцю
На гонар твой, магутнасьць і красу.

З Панчанкам лепш не спрачацца пра „Радзіму" — так і кінецца да горла. За гэткі вось дагматычны фанатызм і прэміі лягчэй дастаюцца. Казаў той, „паэтам можаш ты й ня быць", а горла грызьці ўмець павінен...

НЕЗАЦІКАЎЛЕНАСЬЦЬ ВУЧОНЫХ

Быць навукоўцам у савецкім рэжыме значыць быць на паслугах партыйнае прапагандавае машыны. Але шмат вучоных, кажны дзеля сваіх прычынаў, ухіляюцца ад гэтага.

Газэта „Зьвязда" з 16-га сьнежня летась у перадавіцы „Грамадзкая актыўнасьць вучонага" заклікала беларускіх навукоўцаў браць больш актыўны ўдзел у чытаньні лекцыяў і дакладаў на палітычныя ды ідэалягічныя тэмы. Але на заклікі, відаць, слабы водгук. „Зьвязда" жаліцца: „У Магілеўскай вобласьці з 400 прафэсараў, дактараў і кандыдатаў навук тэхнічнага профілю з арганізацыямі таварыства „Веды' (орган пашыраньня камуністычнае ідэалёгіі — рэд. „Б") супрацоўнічае толькі каля 150, і тыя ў большасьці сваёй ня часта выступаюць на заводах і ў калгасах".

СЬВ. ПАМ. АНАТОЛЬ ВАСІЛЕЎСКІ

Анатоль Васілеўскі нарадзіўся 10-га чырвеня 1929 году ў вёсцы Чапліцы каля Слуцку. Памёр 29-га ліпеня 1981 году пасьля складанае апэрацыі. Прыехаў ён у Кліўленд у 1952 годзе з штату Нью Ёрк. Па адбыцьці амэрыканскае вайсковае службы вярнуўся назад і пасяліўся настала ў Кліўлендзе. У 1956 годзе ажаніўся з Галінай Казалакі й дачакаўся чатырох сыноў: Віктара, Паўла, Лёніка й Грышу. Нябожчык быў добрым і шчырым мужам і добрым бацькам. Стараўся трымаць цесную лучнасьць зь сям'ёю, вывучыць сыноў, узгадаваць іх у беларускім духу і таксама быў здольным і зарадным гаспадаром у хаце.

У грамадзкім жыцьці, пакойны Васілеўскі быў вельмі актыўны ў беларускай калёніі. Вялікую працу праводзіў у царкве, быў праз доўгі час у парахвіяльнай радзе, сьпяваў у царкоўным хоры, дапамагаў шмат пры рамонтах. Браў таксама ўдзел у дзейнасьці аддзелу БАЗА ад самага пачатку, у аддзеле Згуртаваньня Моладзі, быў сябрам Беларуска-Амэрыканскіх Вэтэранаў. Шмат часу прысьвяціў у грамадзкім цэнтры „Полацак" будоўлі, рамонтам, імпрэзам ды быў апошнімі гадамі сябрам камітэту Полацку.

Сваім характарам Нябожчык быў ветлівы, сяброўскі, жартаўлівы, стараўся супрацоўнічаць з усімі, ня любіў спрэчак і быў шчырым беларускім патрыётам.

Яго раньні адыход стаўся вялікай стратай перш-наперш сям'і, бацьком, братом і сястры. Адначасна вялікая страта й арганізацыям ды ўсёй беларускай калёніі ў Кліўлендзе.

Няхай яму будзе лёгкая амэрыканская зямелька й няхай сьняцца яму родныя нівы Беларусі.

Сябра

СЬВ. ПАМ. ЛЯВОН КАРЫБА

26-га лістапада 1981 году адыйшоў на вечны супачын Лявон Карыба, што пражываў у Тароньце. Нябожчык нарадзіўся ў 1926 годзе ў вёсцы Губы Куранецкай вобласьці Вялейскага павету.

У вялікай і працавітай сям'і Карыбаў Лёнька навучыўся як нельга лепш любіць родную зямлю, праваслаўную веру, паважаць сумленных і працавітых людзей. Падчас Другой сусьветнай вайны Лявон Карыба пайшоў у беларускія збройныя сілы. Па вайне, апынуўшыся ў Даніі, Лявон Карыба зь іншымі былымі вайскоўцамі першы ўзьняў наш нацыянальны бел-чырвона-белы сьцяг на данскай зямлі. А пасьля, прыбыўшы ў Канаду, ад самага пачатку прылучыўся да беларускага грамадзкага й царкоўнага жыцьця. У Тароньце, працаваўшы краўцом, Лявон вызначаўся адданасьцю нацыянальнай справе й матар'яльнай ахвярнасьцю. Апошнімі часамі ён шмат памагаў у працы мясцовай парахвіі сьв. Кірылы Тураўскага.

Беларуская грамада Таронта панесла вялікую страту. Радні Нябожчыка выражаем глыбокае спачуваньне. Лявон Карыба, пасьля адслужэньня паніхіды Высокапачэсным Архіепіскапам Мікалаем за душу Нябожчыка, быў пахаваны на могільніку ў Кічэнэр побач магілы свае маці.

Няхай Табе, Дарагі Лявон, лёгкай будзе чужая зямля!

К. Акула

СЬВ. ПАМ. ЯЗЭП РАДКЕВІЧ

Памёр у Лёндане (Ангельшчына) 27 кастрычніка 1981 г. па даўжэйшай хваробе Язэп Радкевіч. Нарадзіўся ён у студзені 1908 году ў вёсцы Малое Запрудзьдзе Валожынскага раёну, дзе ён жыў да мабілізацыі ў польскую армію ў 1939 годзе. Там і дасюль жыве ягоная жонка й дзьве замужнія дачкі.

Сьв. пам. Язэп Радкевіч шмат пацярпеў у савецкім палоне на Сібіры, дзе ён зламаў нагу на лясных работах. На сталае жыцьцё ў Англію прыехаў, як жаўнер польскай арміі ў 1946 годзе. Адразу па прыезьдзе ўступіў у Згуртаваньне Беларусаў у Вялікабрытаніі, а пасьля стаўся сябрам прыходу БАП Царквы ў Лёндане.

Пахаваны Нябожчык 10 лістапада 1981 г. сьвятаром БАПЦ а. Пякарскім на могільніку Сант Панкрас на Фінчлей, дзе ўжо спачывае вечным сном ладны лік Беларусаў. На вечны супачынак праводзілі Яго шмат Ягоных сяброў, як беларускае, так і іншых нацыянальнасьцяў. Ягоныя дочкі Ніна й Вольга прыехалі з Бацькаўшчыны, каб быць на паховінах.

Няхай будзе лёгкай Яму ангельская зямля, дзе Ён правёў палову свайго жыцьця.

Галоўная Управа ЗБВБ

НА ПРЭСКАНФЭРЭНЦЫІ

7 студзеня ў горадзе Ньюўарку, штат Нью Джэрзі, адбылася шырокая прэсканфэрэнцыя, скліканая Арганізацыяй Амэрыканскіх Вэтэранаў для паясьненьня палітычнага стану ў Польшчы ды магчымых шляхох дапамогі польскаму жыхарству. У канфэрэнцыі бралі ўдзел прадстаўнікі арганізацыяў балтыцкіх народаў, Украінцы, Беларусы, Кубінцы, Мадзяры ды прадстаўнікі шэрагу жыдоўскіх арганізацыяў. Выступаючы ад Беларуска-Амэрыканскага Задзіночаньня, др. В. Кіпель, карыстаючыся матар'яламі „Беларуса", зрабіў агляд стану беларускага жыхарства ў Польшчы ды падкрэсьліў асноўныя праблемы Беларусаў у Польшчы.

Прадстаўнікі БАЗА ўдзельнічалі таксама на палітычных канфэрэнцыях у Вашынгтоне й Нью Ёрку, прысьвечаных падзеям у Польшчы.

САЛІДАРНАСЬЦЬ З „САЛІДАРНАСЬЦЯЙ"

Пад гэткім загалоўкам была зьмешчаная ў газэце „Нью Ёрк Таймс" за 3-га студзеня сёлета (у 4-й сэкцыі газэты — „Агляд Тыдня") абвестка ў падтрыманьне свабоды для польскага й афганскага народаў з заклікам да лідэраў вольнага сьвету спыніць продаж дзяржавам савецкага блёку збожжа й тэхнікі ды з заклікам да народаў савецкага блёку, каб яны выказалі шляхом мірнага супраціву таксама падтрыманьне польскаму й афганскаму народам.

Пад заклікам падпісаныя кіраўнікі 12-ёх арганізацыяў, пераважна ўсходня-эўрапейскіх, сярод якіх стаіць і подпіс Сяргея Хмары як старшыні Камітэту за Вольную Беларусь.

„ЦАРКОЎНЫ СЬВЕТАЧ" № 31

Часапіс выдаецца царкоўнай радай Беларускае Праваслаўнае Царквы ў Саўт Рывэры, штат Нью Джэрзі (ЗША). Нумар 31-шы датаваны 1981 годам. У ім на 36-ёх балонках зьмешчана: калядка „Неба і зямля" (ноты); евангельле пра нараджэньне Хрыста (паводля Мацьвея 1:18-25); арт. „Перадвосеньскія сьвяты"; М. Белямук — „Полацкія епіскапы Нікіфар і Міна"; а. Сьвятаслаў — „Бугальтэрыя банкроцтва" (у вадказ на арт. К. Мерляка ў газ. „Беларус"); арт. „Падзеі ў БАПЦ"; хроніка зь беларускага рэлігійнага й грамадзкага жыцьця ў Саўт Рывэры. Часапіс ілюстраваны.

СЬВ. ПАМ. ВАЛЯНТЫНА ВАСІЛЕНЯ

У трагічным выпадку 11-га лістапада 1981 г. передчасна адыйшла на вечны супачын жонка вайскавіка-патрыёта сьв. пам. Аляксея Васілені, пакінуўшы ў глыбокім смутку сына Аўгена, нявестку й двух унучкаў. Нябожчыца спачыла разам з мужам на Беларускім могільніку ў Сыднэі (Аўстралія).

ЗА БЕЛАРУСКУЮ МОВУ Ў ШКОЛАХ БЕЛАСТОКУ

У беластоцкай „Газэце Вспулчэснэй (№ 232 за 20-21-22. XI. 1981) зьмешчаны артыкул ведамага беларускага пісьменьніка ў Польскай Рэспубліцы Сакрата Яновіч пад заг. „Беларуская мова ў клясе". Зазначыўшы на пачатку свайго артыкулу, што „прынамся кажны пяты беластаччанін — беларускага паходжаньня", аўтар артыкулу піша пра цяжкасьці, якія мелі дый маюць Беларусы Беласточчыны ў пераховуваньні й разьвіваньні свае культуры й мовы ды аргумэнтуе грамадзянскую й духовую патрэбу беларускага жыхарства Беластоку ў свабодзе навучаньня сваіх дзяцей роднае мовы. „Беларускі 'бок мэдалю' ў культурна-асьветным жыцьці гораду, — піша С. Яновіч, — ніяк ня блішчыць". Аўтар згадвае ў сваім артыкуле й лістоўку „Да Беларусаў Беластоку", з заклікам запісваць сваіх дзяцей на лекцыі беларускае мовы ў беластоцкіх школах.

„ПЕСЬНЯРЫ" Ў ЛАЦІНСКАЙ АМЭРЫЦЫ

Як падала менская газэта „Знамя юности" (21.XI.81), „Песьняры" „сяньня выехалі" на месяц гастроляў па цэнтральна-амэрыканскіх краёх. Яны мелі наведаць Мэксыку, Нікарагуу, Каста Рыка, Ямайку.

На працягу апошніх двух гадоў, сказаў карэспандэнту газэты кіраўнік ансамблю Ўладзімер Мулявін, „Песьняры" былі ў Менску „лічаныя дні", яны езьдзілі па Ўкраіне, Сібіру, Сярэдняй Азіі. „Песьняры" падгатавалі новую праграму „Вясёлыя жабракі' на словы шатляндзкага паэты Робэрта Бэрнса (музыку напісаў піяніст ансамблю Ігар Палівода).

На словы карэспандэнта аб тым, што сёй-той кажа, што „Песьняры" захапіліся выконваньнем твораў буйных формаў ды забыліся пра масавую песьню, Мулявін адказаў:

„Я думаю, што гэтыя гутаркі неабгрунтаваныя. Неўзабаве можна будзе прыйсьці ў музыкальны магазын і купіць нашы дыск-волат, што мы запісалі на 'Мэлёдыі'. Ён складаецца поўнасьцяй зь песьняў. Дарэчы, шмат якія зь іх няведамыя беларускаму слухачу. Гэта цыкль песьняў ленінградзкага кампазытара Рэзьнікава, новыя песьні Лучанка, некаторыя нашыя апошнія кампазыцыі.

„Апрача гэтага, у нашых плянах рыхтаваньне да сьвяткаваньня юбілею Янкі Купалы й Якуба Коласа. Рыхтуем колькі новых кампазыцыяў на іхныя вершы. Апрача гэтага, паводля сцэнарыя Матукоўскага мы праводзім рэпэтыцыі опэры 'Сьцяг брыгады' на матывы паэмы Аркадзя Куляшова. Так што зьбіраемся ў далёкія краі, а думкамі тут, у беларускай паэзіі".

„ЗВАЖАЙ", н-ры 3/23 і 4/24

Часапіс Беларускіх Вэтэранаў.

У нумары 3/23 (верасень 1981 г.) зьмешчана:

К. Акула — Адсьвяткавалі заканчэньне будовы помніка Беларускім Гэроям; Камунізм — прылада маскоўскага імпэрыялізму; В. С.— Да зьмены галоўнакамандуючага савецкіх акупацыйных войскаў ва Ўсходняй Нямеччыне; Тэрор вядзе ў Маскву; Савецкія зьверствы ў Афганістане; Нэўтронная „бомба"; нэкралёгі; выдавецкія абвесткі.

У нумары 4/24 (лістапад 1981 г.) зьмешчана:

Каб жыла Беларусь! (зь гісторыі збройнага змаганьня); Неабходна памятаць! (пра падзеі ў Польшчы); Лепш позна, чым ніколі" (пра НАТА й Савецкі Саюз); „У родную армію служыць" або пра што не гавораць беларускім прызыўнікам; Афганскі народ б'е маскоўскіх акупантаў; Вайна 1812 году й Беларусь! Зь беларускай вайсковай паэзіі; абвесткі.

НА ВЫДАВЕЦКІ ФОНД КНІГІ ПРА КУПАЛУ

У лістападзе 1981 г. была складзеная ахвяра ад М.З.М. у суме $25.00, што павялічыла агульную суму да: **$5,845.93.** Дзякуй за ахвяру.

У ЮБІЛЕЙНЫМ ГОДЗЕ КУПАЛЫ—КОЛАСА

КУПЛЯЙЦЕ-ВЫПІСВАЙЦЕ ІХНЫЯ ТВОРЫ

ЯНКА КУПАЛА:

Спадчына. Выбар паэзіі. З уводным артыкулам, 564 б. У кнізе й больш за 30 твораў паэты забароненых у СССР.	$ 20.00
Тутэйшыя. Трагічна-сьмяшлівыя сцэны ў 4-х дзеях. З уводным артыкулам, 84 б. Твор забаронены ў СССР.	$4.00
Раськіданае гняздо. Драма. З уводным артыкулам, 74 б.	$4.00

ЯКУБ КОЛАС:

Новая зямля. Паэма. З уводным артыкулам, 278 б.	$10.00
Сымон музыка. Паэма. З уводным артыкулам, 246 б.	$10.00
У палескай глушы. Аповесьць, 160 б.	$10.00
Янка Купала і Якуб Колас. Вянок успамінаў пра іх. Рэдактар А. Калубовіч. Выдавец М. Прускі, 1982 г., 82 б.	$5.00

У цану кніжак улічаныя й кошты перасылкі.

Пры выпісваньні ўсіх кніжак адразу — 10% спуску.

Чэкі пісаць для:
Byelorussian Institute of Arts and Sciences.

Выпісваць на адрыс:
Byelorussian Institute of Arts and Sciences
3441 Tibbett Ave. Bronx, N. Y. 10463. USA

НА ВЫДАВЕЦКІ ФОНД "БЕЛАРУСА"

У лістападзе 1981 г. прысланыя беспасярэдня ў Рэдакцыю падпіска [і] ахвяры:

ЗША

1.	Сп-ня Н. Кушаль	$ 30.00
2.	М.В.М.	25.00
3.	С. Антонік	20.00
4.	А. Сільвановіч	20.00
5.	Н. Жызьнеўскі	20.00
7.	М. Е. Пятроўскі	15.00
6.	Л. Норык	15.00
8.	В. Кажан	10.00
9.	М. Казьлякоўскі	10.00
10.	В. Ярашэвіч	10.00

Разам: $ 175.00

Праз прадстаўніка газэты „Беларус" у Нью Джэрзі сп. Б. Даніловіча:

1.	Аддз. ЗБАВ у Нью Джэрзі	$25.00
2.	Сэктар Рады БНР у Н. Дж.	25.00
3.	Ю. Шэрко	20.00
4.	Я. Азарка	20.00
5.	С. Кірылік	20.00
6.	А. Шастак	20.00
7.	П. Талмачэвец	15.00
8.	А. Мінчук	10.00
9.	А. Кузьміч	10.00
10.	А. Нэстар	10.00
11.	М. Бахар	10.00
12.	С. Дубоўскі	10.00
13.	П. Кажура	10.00
14.	М. Войтанка	10.00
15.	Я. Л.	5.00

Разам: $ 220.00

АЎСТРАЛІЯ

Праз прадстаўніцу газэты ў Сыднэі сп-ню А. Каранеўскую (у аўстралійскай валюце) ахвяры за сьвяточныя пажаданьні:

1.	М. Бакуновіч	20.00
2.	М. Лужынскі	20.00
3.	Др. Я. Малецкі	20.00
4.	С. Нарушэвіч	20.00
5.	Я. Гавенчык	20.00
6.	Я. Грыцай	15.00
7.	А. Каранеўская	15.00

Разам: $ 130.00

8.	Ул. Русак за паведамленьне аб сьмерці Маці	25.00
9.	В. Кобрын	17.00
10.	А. Хаванская	10.00

Разам: 182.00 (аўстр. дал.)

У амэрыканскай валюце: $ 200.08
Усяго разам за лістапад 1981: $ 595.08

У сьнежані 1981 г. паступілі ў касу газэты падпіска й ахвяры:

ЗША

Прыслана беспасярэдна ў Рэдакцыю:

1.	І.П.Г.	$ 150.00
2.	Л. і А. Бяленісы	100.00
3.	Ул. і Л. Брылеўскія	100.00
4.	Е. Жызьнеўская	80.00
5.	Др. Л. Трусэвіч	50.00
6.	М.В.М.	25.00
7.	К. Верабей	25.00
8.	Я. Арцюх	25.00
9.	Я. Чарнэцкі	20.00
10.	В. Казлоўскі	20.00
11.	Др. Б. і Л. Грабінскі	20.00
12.	А. і О. Арэхвы	20.00
13.	Др. В. Жук-Грышкевіч	20.00
14.	Б. Говард	20.00
15.	С. Антонік	10.00
16.	К. Мерляк	10.00
17.	Др. Ю. Мерляк	10.00

Разам: $ 705.00

Праз прадстаўніка газэты „Беларус" сп. А. Стрэчаня ахвяры й падпіска з Кліўленду:

1.	К. Калоша	$ 50.00
2.	А. Стрэчань	40.00
3.	Я. Каваленка	20.00
4.	А. Кананчук	20.00
5.	К. Каляда	20.00
6.	М. Страпко	20.00
7.	А. Яраховіч	20.00
8.	Я. Раковіч	20.00
9.	В. Сьпічэнак	20.00
10.	С. П.	20.00
11.	К. Матальцкі	20.00
12.	В. Яцэвіч	13.00
13.	А. Лук'янчык	10.00
14.	З продажу газэты	22.00

Разам: $ 315.00

КАНАДА

1.	А. Цехановіч	$ 25.00
2.	К. Каранеўскі	10.00 кан. дал.

Замест кветак на магілу сьв. пам. Біскупа Сіповіча:

1.	П. Ермін (ЗША)	10.00 ам. дал.
2.	А. Лашук	10.00 анг. ф.
3.	Сп-ня Ю. Найдзюк (ЗША) у памяць а. Л. Стаднікава	$10.00

Разам Канада й іншыя ахвяры:

$ 45.00
10.00 кан. дал.
10.00 анг. фун.

Разам за сьнежань: $1,065.00, 10.00 кан. дал. і 10.00 анг. ф.

Разам за лістапад і сьнежань:

$ 1,660.08
10.00 кан. дал.
10.00 анг. ф.

BIEŁARUS

Monthly. Published by the Byelorussian-American Association, Inc., P.O. Box 178, Jamaica, N. Y. 11431. Price per copy: $1.25, subscription $12.00 per year.

ON THE DAY OF SOLIDARITY

President Reagan proclaimed January 30th, 1982, as the Day of Solidarity with the Polish Nation in its strivings for Freedom.

We express our solidarity with the Polish people in their courageous, protracted and difficult struggle against the Communist tyranny of both Moscow and Warsaw. We applaud President Reagan for exposing to the world Moscow's destructive role in the Polish crisis. We support the United States Government in its determination to resist the Kremlin's pressure on Poland and counteract General Jaruzelski's tactics designed to push the citizens of the Polish Republic back into submissiveness. We join the Free World's condemnation of the military regime in Poland and align ourselves with the Solidarity labor movement in its search for democratic alternatives.

The Byelorussian people have been suffering from and resisting the Russian Communist onslaught on their material wealth and spiritual values for an even longer period of time than the Poles. We therefore deeply sympathize with neighboring Poland's predicament. We have learned how heavy Moscow's "helping hand" can be and how essential solidarity is in fighting Russian domination.

But solidarity in relations between neighboring peoples is a two-directional process. We hope our Polish brothers from Solidarity recognize that. This recognition is particularly important for there are about a quarter of a million Byelorussians in Poland who have been experiencing hardships at the hands of the Polish authorities not only as citizens of the Republic, but as Byelorussians as well. Byelorussian cultural institutions in Poland have been either closed down or abridged in their activities and expression. We hope the Polish Solidarity movement and its Western supporters will take the injustices done to the Byelorussian minority in Poland into consideration in their further fostering of solidarity.

Resistance to Russia's expansionist drive and overlordship mandates solidarity along the widest possible front.

AWARD FOR INVECTIVE AGAINST THE POPE

The Soviet authorities in Byelorussia, in order to reduce thee impact of the Polish rebellion on the population (among whom 20 to 25 percent are Roman Catholics), encourage anti-papal expressions. At the end of 1981, the editorial board of the literary monthly **Polymia**, the principal journal of the Union of Byelorussia's Writers, awarded one of its annual prizes to Aleś **Bažko** for his lengthy attack against Pope John Paul II. Bažko's article, entitled "The Twisted Paths of the Theologian from Wadowice" (the Pope's birthplace), appeared in the April 1981 issue of **Polymia** and was filled with slander and innuendoes implying the Pope's subservience to and complicity with American imperialism and anti-Sovietism. The article reminded the reader that the Pope's predecessors, Pius XI and Pius XII, allegedly "instigated Hitler to a crusade against the Fatherland of the workers — the Soviet Union."

"In the person of Karol Wojtyla," wrote Bažko of Pope John Paul II, "we are dealing with a very cunning and dangerous ideological adversary. Precisely when he came to the Vatican almost the entire Catholic clergy, including those in Byelorussia, began hurriedly to don the apparel of 'sons of the people' and thrust themselves into secular affairs."

BYELORUSSIAN LIBRARY FUND APPEAL

The many friends of the Byelorussian community throughout the world were saddened by the death of Bishop Ceslaus Sipovich on Sunday 4 October. Bishop Sipovich died on the day that Byelorussians from many countries had gathered in London to celebrate the tenth anniversary of the opening of the Francis Skaryna Byelorussian Library and Museum, of which he was the founder and main inspiration. The last ten years of his life were devoted to tireless activities in promoting the development of the Library.

The Francis Skaryna Library houses a collection of books, periodicals, maps, manuscripts and museum exhibits relating to Byelorussia that is unique in the West. Even in Byelorussia itself there can be few libraries with comparable collections and with such ready access to all materials. For Slavonic studies the importance of the Skaryna Library can hardly be overestimated; it is quite simply a repository of Byelorussian culture.

It was however never intended to be an inactive repository. The Library's primary function is to preserve and expand its holdings, and to place them at the disposal of visiting scholars, at the same time maintaining its complete independence. Over the past ten years it has been visited by more than 500 scholars from all over the world. It was one of Bishop Sipovich's main achievements to transform the Library into an independent charitable Trust run by a board of trustees, which he served as the first chairman. The board comprises representatives of the Byelorussian Catholic and Orthodox clergy and laity, as well as British slavists involved in Byelorussian studies.

The Trust is the owner of the house in which the Library is situated; its present material position is therefore secure. But if the Library is to continue to grow and serve the Byelorussian nation and the world-wide community of scholars interested in Byelorussia, it needs money to secure the future. Alongside the necessary purchase of books, periodicals and other items for collections, and before they can think of essential financial assistance in publishing research based on those collections, the trustees are faced with a continuing and ever-increasing burden of expenditures for general maintenance. They are also aware that although the Library at present functions on an entirely voluntary basis, they will in due course be faced with the necessity of employing at least a part-time librarian. Only with complete financial security and independence will the Library continue to be available to slavists of all nations; without it the serious study of Byelorussia will be severely restricted.

The Library needs an annual income of about 12.000 Br. pounds. All contributions, large or small, will be gratefully received, but please give quickly, in the spirit of 'bis dat qui cito dat'. Contributions should be sent to the Librarian at the above address, and checks made payable to 'The Francis Skaryna Byelorussian Library and Museum'.

London, 1 December 1981

Alexander Nadson,
Chairman of the Board of Trustees of the Francis Skaryna Byelorussian Library and Museum

James Dingley,
Chairman of the Anglo-Byelorussian Society

Jan Michaluk
Chairman of the Association of Byelorussians in Great Britain

LECTURES ON BYELORUSSIAN CULTURE

ACADEMIC YEAR 1981 - 1982

The Sixteenth Annual Course of Lectures on Byelorussian History, Literature and Art organised by the Society will extend throughout the academic year. The Course is open to students and members of the public. Lectures will be held on Thursdays, and will take place at THE FRANCIS SKARYNA BYELORUSSIAN LIBRARY, 37 Holden Road, London, N.12 (Underground station: **Woodside Park**). Meetings will commence at 7.00 p.m.

19th November
"The Common Slavonic Element in the Byelorussian Vocabulary".
Dr. H. Leeming
(School of Slavonic and East European Studies, London University).

28th January
"Dostoevsky and the Development of Modern Byelorussian Literature".
Professor A. B. McMillin.
(University of Liverpool).

25th February
"Sixteenth and Seventeenth-Century Manuscript Documents in the Francis Skaryna Library".
Very Rev. A. Nadson
(Francis Skaryna Library).

1st April
"The Early History of Christianity in Byelorussia (X - XIII cent.)".
Right Rev. Bishop Ceslaus Sipovich*
(Apostolic Visitor for Byelorussians).

20th May
"Syntax of the Numeral in Byelorussian".
Dr. S. Akiner
(Polytechnic of Central London).

17th June
"Recent Developments in the Study of Byelorussian Art and Architecture".
Dr. L. Hughes
(University of Reading).

Students are reminded that facilities for research in the field of Byelorussian studies are provided at THE FRANCIS SKARYNA LIBRARY, (Tel: 01-445 5358). Full details about the Library are available on application to the Library at that address.

J. Dingley,
Chairman.

* Died on Oct. 4, 1981 — Ed.

THE KUPALA-KOLAS CENTENNIAL

(The second in a series of articles)

A careful reader of the fifth volume of the Brockhaus-Yefron **Entsiklopedicheski Slovar** published in St. Petersburg in the same year as Bahuševič's collection of poems, 1891, **Biełaruskaja Dudka**, could have substantiated the claim of Bahusevič to the glorious past of his people. The volume contained an entry on "Belorussy" (pp. 232-234) which said:

"[In the Grand Duchy of Lithuania] Lithuanian bills, characters, and all public documents were written in the Byelorussian dialect. Thus this language was official from the 14th to the end of the 17th century."

Of the Grand Duchy of Lithuania Bahuševič wrote:

"As early as five hundred and twenty years ago, Lithuania stretched from the Baltic to the Black Sea... and in the middle of Lithuania, like that kernel in a nut, was our land — Byelorussia!"

The native language opened not only the treasures of the national past after a period of doldrums, but also served as a criterion for defining the national territory. At the end of the foreward to his **Byelorussian Fife**, Bahuševič asked a question especially pertinent to the nascent nationalism of a people whose land was prohibited, since 1840, from being called by its national name — Byelorussia — and was replaced by the denationalized geographical term — **Severo-Zapadnyi Krai** (North-Western Region):

"Perhaps someone will ask: Where then is Byelorussia now? She is there, brothers, where our language lives: she runs from Vilnia to Mazyr, from Viciebsk to Charnihau where there are towns of Hrodna, Minsk, Mahileu Vilnia, and many small towns and villages."

We have taken Francišak Bahuševič as the first major figure in the Byelorussian national revival. As Professor Karski later observed: "**Dudka Biełaruskaja** actually gave impetus to the Byelorussian movement."

The ground for this had been well prepared by decades of official ethnographic and historical publications by such scholars as I. Nasovic, P. Sheyn Ye. Romanov, M. Nikiforovski, V. Dobrovolski, M. Daunar-Zapolski, M. Federowski, A. Sapunov, and many others. As a Soviet Byelorussian scholar U. M. Konan has noted, all those studies and publications "were accepted... as a true revelation of the rich and original culture of the Byelorussian people." (**Razviccio estetyčnaj dumki u Biełarusi, 1917-1934 hh.**, Minsk 1968, p. 15.)

In 1925, the historian and politician Paul N. Milyukov with firsthand knowledge of national problems in tsarist Russia along the Western borders of the Empire, gave this summary:

"Polish and Russian nationalisms **competed** with each other on a wide strip of borderlands (inhabited by Byelorussians and Little Russians). This was a struggle between the two centers of emulation and already in the 17th century it took very violent forms that have been retained until the present." (**Natsionalnyi vopros: Proiskhozhdeniye natsionalnosti i natsionalnyie voprosy v Rossii**, Prague, 1925, p. 154.)

"The two centers of emulation," the Russian and Polish cultures, competing with each other in Byelorussia by persuading the local population to become non-Polish or non-Russian, through this mutual exclusiveness, stimulated among Byelorussians emulation to create their own center of cultural and political gravity. This was the task that the local intelligentsia in the last quarter of the 19th century set out to perform. The task was extremely difficult in view of the two violently competing nationalisms, but not impossible, especially with a considerable body of ethnographic, linguistic, and historical studies which had gradually been accumulating.

The end of the century saw Byelorussian cultural nationalism taking shape, as one G-ch, disturbed by it, wrote in the St.-Petersburg magazine, **Severnyi Vestnik** (The Northern Herald):

"All those ethnographic, philological, and particularly, historical studies by Byelorussians confirm first of all the validity of the saying, 'One finds that which he is looking for'... Almost every line written by them is full of an extreme tendentiousness... to support... the **profession de foi** of the Byelorussian nationalists... /They/ are deeply convinced of the existence of a separate Byelorussian nationality." (October 1897, No. 10, pp. 21-22.)

Expressions of that "deep conviction" also bothered some tsarist functionaries. In 1899, a vigilant Vilnia censor, facing the problem of what to do with a request by Francišak Bahuševič for permission to publish his book entitled **Biełaruskija raskazy**, wrote to his superior in St. Petersburg.

"Because of the question whether in such works there is not hidden a tendency to create, beside a 'Little Russian,' a new 'Byelorussian' literature and in this way to break and weaken the literary and national unity... I am honored to ask humbly the Central Agency for Matters of Printing... a decision whether the book can be allowed to appear in print." (**Biełaruskija pismienniki druhoj pałowy XIX stahoddzia**, Minsk, 1956, p. 317-318.)

Permission was denied. Literary works and other Byelorussian-language publications — nearly 40 of them appeared between 1891 and 1906 — had to be printed illegally, in most cases outside the Empire. At the same time much of the activity to foster Byelorussian nationalism was conducted within legal limits, as described by G-ch in 1897 in the above mentioned issue of **Severnyi Vestnik**:

"Studying Byelorussian history, the Byelorussian dialect, customs, and beliefs is considered to be a necessity by every educated Byelorussian, and in recent times the local intelligentsia has been working zealously in this direction — so zealously that one of the most impassioned Byelorussian nationalists, in one of his brochures on the Byelorussian dialect, remarked once with a sense of moral satisfaction: 'Finally, we have begun to take some interest in the spiritual life of our Byelorussian masses';... Some people devoted to the cause make feeble attempts to polish the popular idiom, aiming to reveal the richness and beauty of the Byelorussian dialect."

When Janka Kupała and Jakub Kołas, whose centennial we are celebrating this year, began writing in 1905-1906, they aided immensely not only to the "richness and beauty" of the Byelorussian language, but also to the spirit and national resolve of the Byelorussian people.

(To be continued)

Jan Zaprudnik

"WE STAND BEFORE OUR FUTURE"

Among the nearly three dozen poems by Janka Kupała that are known to be still prohibited in Soviet Byelorussia (which this year is officially celebrating the centennial of Kupała's birth) there is a poem written exactly sixty years ago, "We Stand Before Our Future." Its theme, its views, and the attitude assumed by the poet are still very pertinent to the situation in present-day Byelorussia as is best proven by the ban itself.

Professor Anthony Adamovich in his monograph, **Opposition to Sovietization in Belorussian Literature (1917-1957)** (Munich: Institute for the Study of the USSR, 1958) explains:

This poem was published in the first and only issue of Adradžeńnie [Renaissance]... Two days after it came out, however, the periodical was withdrawn from circulation so that "We Stand Before Our Future" could be cut from its pages;... This was the first instance in Belorussia of this type of "confiscation" by censorship. Bolshevik critics have always considered "We Stand Before Our Future" Kupała's greatest "sin," but they have never brought themselves to quote as much as one line from it. The poem was circulated in manuscript form, but since it has remained almost unknown, a translation of the complete text (from a copy made at the time) is given here:

We stand before our future
And surmise, observe its course...
With souls downcast, withered,
can we be reborn
To go into the world a capable race...

Today we live and in daylight stray
Under a mask which blinds us,
And what can we say to ourselves
and others
We do not know, we cannot,
though it is time.

Squeezed and crushed from all sides
Like mice under the hard broom,
We search, like blind men, for what
we have not lost,
For what has been ours for
countless ages.

Our souls, which once had been
twisted,
We still have not the strength
to straighten
We wander sunk in deceptive
thoughts,
And someone, something, torments
and burns us.
We are awaiting thee, future of
some kind,
That thou wilt come, wilt somewhere
lead us all,
And we perish futilely under
foreign surveillance,
Torn from our own landmarks,
our own fields.

And someone distant, or it may be
someone close,
Has sat down at our table, full
and festive,
And, as though conferring a favor,
throws us scraps,
And we in gratitude bend down
to the ground.

Slavery and beggarhood have so
eaten us away
And have so sucked the juices from
our hearts,
That even to look him in the eye,
to spit boldly
We dare not, we who have been
trampled in the sand.

There we hear: Belorussia! There —
Independence!
And there — "Arise ye, prisoners"...
Well, and we?
We are afraid... confusions of
thought... contradictions...,
Senselessly we flap our wings,
like bats.

Oh yes, like bats, like frightened
crows!
And we listen, we smell, here
and there:
What wind blows over our plots —
A west wind, an east wind, from us
or towards us?

Robbed of our honor and our shirt,
Driven out from our shelter,
We thank them for clothing us
in beggar's garb,
Made from our own threads
and fibers.

Thus we, though of age, with a
beggar's crutch
Straggle, crawl into the world —
all inopportune.
And we swear, we call on God
to witness,
That we are not we, that someone
is at fault...

And so we live, not knowing
ourselves,
Yesterday, today, crawling between
the ditches...
Can it be that on our future also,
someone
With cursed magic has forever
laid a curse?

Can it be that lucid reason will not
illuminate our way,
And we shall not cease our shifting
from one corner to another?
Can it be that our eternal adjurations
will prove to be in vain —
The stormy adjurations: Freedom
from our chains!